

IPARI JOGVÉDELLEM

SZERKESZTI: DR. LÁNCZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR. KADOSA MARCEL

Iparfejlesztés francia tőkével.

Írta: Sasvári Ármin

a M. Kir. Kereskedelmi Múzeum igazgatója.

A kereskedelmi minisztérium hivatalos közlönyének legújabb száma meglepetést hozott. Első helyen egész tanulmányt közöl az ipar állami támogatásának eredményeiről. A gyárak állami támogatásáról az utóbbi két évben a szakkörökben nem igen beszéltek. És ha beszéltek az eredményekről, ezeket inkább lekicsinyelték. És most ez a tanulmány a minisztérium hivatalos lapjában azt bizonyítja, hogy az eddigi iparfejlesztési módszer nem volt meddő, hogy annak az eredményeivel meg lehetünk elégedve.

A tanulmány kimutatja, hogy 1881-től 1910 végéig, azaz három évtized alatt a magyar kormány 1202 gyárat részesített állami támogatásban, kölcsönök, pénzsegélyek és gépsegélyek alakjában; összesen 47.776.655 koronát engedélyezett és eddig 24.236.859 koronát ki is utalt. Nevezetesen 296 gyárnak összesen 40.849.933 kor. pénzsegélyt engedélyezett és 16.662.526 koronát utalt ki, 360 gyárat pedig gépekkel segélyezett, melyek összesen 4.946.047 korona értéket képviseltek.

A pénzsegélyek fejében kerek összegben 150 millió korona tőke befektetése és 38.557 munkás állandó foglalkoztatása volt kikötve.

Az ellenőrzött gyárak 27%-kal több tőkét fektettek be és 25,6%-kal több munkást alkalmaztak, mint amennyire kötelezve voltak.

A gépsegélyben részesített gyárak 23,8%-kal több munkást foglalkoztattak, mint amennyi a gépsegély ellenében kikötöttet.

A hivatalos tanulmány szerzője, dr. Maly Ferenc, kimutatja azt is, hogy az államilag támogatott gyárak évi termelése megközelíti a 300 millió értéket. Tehát az állam anyagi támogatása harminc év alatt azt eredményezte, hogy a magyar gyárak évi termelésének az értéke 300 millió koronával növekedett.

Ez még nem volna imponáló összeg. Azt kell hinnünk, hogy az eredmény jelentékenyebb volt. Anynyit tudunk, hogy az állami támogatásnak és a természetes fejlődésnek kombinált hatása nagyobb volt. A magyar gyáripár évi termelését az 1906-iki termelési statisztika 2.448.384.014 korona értékűnek mutatta ki, holott az 1898-iki termelési fölvétel, a magyar gyáripár évi termelésének az értékét 1.360.917.031 koronában állapította meg.

A magyar gyáripár évi termelése tehát nyolc év alatt 1.082 millió koronával növekedett.

Azóta a növekedés még rohamosabb volt. Tudjuk, hogy az 1906., 1907. és 1908. években a magyar ipart szinte tüzzel-vassal fejlesztették. Arról beszéltek állandóan. Az egész kormánygépezet az iparfejlesztés szolgálatába szegődött. A közszállítások és nevezetesen a hadügyi szállítások terén igen erélyesen védték a hazai ipart. A közlekedési politika kiválóan gondozta a magyar ipart. Az ország teljes gazdasági emancipá-

ciójára törekedtek a kormányférfiak és 1917-re egész biztonsággal helyezték kilátásba a külön vámterületet.

Mindez nem téveszthette el a hatását. Az osztrák gyárosok nyakrafőre jöttek Magyarországra gyári telkeket vásárolni vagy fióktelepeket építeni. Százával láták Budapesten a külföldi vállalkozókat, akik eljöttek gyárakat alapítani. A kereskedelmi minisztériumban egymásnak adták a kilincset német, francia, belga, angol és amerikai tőkepenzesek vagy – tőkeszerzésre vállalkozó ügynökök.

1909-ben a politikai válság megzsibbasztotta, ezt az élan. Sokan attól tartottak, hogy ismét kitör az 1905-iki alkotmány válság.

De 1910-ben ismét nekibátorodott a vállalkozási szellem a politikai béke helyreállítása folytán. A kormányférfiak keveset beszéltek az iparfejlesztésről, de a lökés meg volt adva és az 1910-iki év Magyarországon az *emissziók* terén rekordot teremtett. Új ipari részvénytársaságok létesítése és régi ipari részvénytársaságok tőkeemelése közel 150 millió korona tőkét abszorbeált. Bizvást föltehetjük, hogy a nagy pénzintézetek tőkeemelése jó részben a hazai ipar fokozott szükségleteinek a kielégítését célozta. A városok nagy kölcsönei, a nagy hadügyi és haditengerészeti hitelek rengeteg rendelkezést juttattak a gyáraknak és ezeknek nagy arányú terjeszkedését eredményezték.

A folyó év első felében ez az élan még izmosodott. Az idén hat hónap alatt nagyobb összegre rúgtak az emissziók, mint 1910-ben tizenkét hónap alatt.

És ezeknek az emisszióknak jelentékeny része ismét a magyar gyáripár érdekeinek szolgált.

A magyar pénzvilág és a magyar ipar szükségleteinek fedezésére már nem volt elég az osztrák pénzpiac és új pénzforrásokat kellett felkutatni.

A közfigyelem természetesen a párisi piacra irányult és az annexiós hitelt a koalíciós kormány Parisban akarta beszerezni.

Ismeretesek az okok, amelyek miatt ez a kísérlet meghiúsult. A franciák elégedetlenek voltak a mi külpolitikánkkal, meg akarták torolni a déli vasút kötvényeinek és a Limanova részvényeinek francia tulajdonosain esett sérelmet.

A két utóbbi ügy még most sincs elintézve, de a francia tőkepenzesek belátták, hogy Magyarországon igen jól jövedelmezne a tőkék és hogy a Magyarország ellen indított pénzügyi hadjáratuk nagy hiba volt.

Ismét fölkeresték a budapesti piacot és gyors egymásutánban ütöttek itt nyélbe néhány nagy üzletet: a főváros 100 millió kölcsönét, a Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság tőkeemelését, a magyar jelzáloglevelek néhány nagy csomójának átvételét. Francia és belga tőkepenzesek élénken érdeklődnek a kissármási földgázforrások, a magyar petróleum- és kálisótelepek, a magyar textilipar iránt stb., stb.

Francia és belga tőkepenzesek csoportjai állandóan és rendszeresen tanulmányozzák a magyar gazdasági viszonyokat, hogy egyes nagyvárosok kölcsöneire és közmunkáira, új bányák feltárására, ipar-

telepek létesítésére, nagybirtokok parcellázására francia és belga tőkével részvénytársaságokat alapítsanak. A nagyarányú iparfejlesztésnek a legbiztosabb módszere volna, ha a francia tőkének ezt az intenzív érdeklődését okszerűen tudnók növelni és kihasználni.

Az érdeklődő francia és belga tőkepenészeknek módot kellene adni arra, hogy a hazai viszonyokat tüzetesen ismerhessék meg.

Az idegen tőkepenészeket eddig csak a szubvenciókkal csábítottuk ide. De gyakran csak tőkeszerző ügynökök jöttek, akik a megígért szubvencióval házalni jártak és többnyire eredménytelenül házalnak.

A komoly tőkepenészes a pusztán szubvenció kedvéért nem alapít gyárat. Az tudni akarja, hogy Magyarországon milyenek az illető iparág termelési és fogyasztási viszonyai, hogy olcsón kapja-e a nyersanyagokat és a segédanyagokat, van-e elég hajtóerő, akadnak-e majd használható és nem túlságosan követelő munkások, jól van-e szervezve az ipari és a kereskedelmi szakoktatás, az illető helységben milyenek a megélhetési és az őstermelési viszonyok, a közlekedési utak, a vasúti és hajózási tarifák.

Nagyon érdeklik a tőkepenészes a közigazgatási és az igazságszolgáltatási viszonyok és a munkásvédelmi határozmányok.

Azt is óhajtáná tudni, hogy milyen működést fejtenek ki a gazdasági érdekképviseletek, megvédik-e őt egyes vidéki hatóságok önkénye ellen, amelyről sok mindenfélét olvashatott a modern chronique scandaleuseben.

Az 1896-iki ezredéves kiállítás és az 1900-iki párisi világkiállítás alkalmából az egyes magyar minisztériumok francia nyelven számos monográfiát írtak, melyek ismertették a magyar közélet egyes ágait, de ezek a monográfiák már alig szerezhetők meg és adataik különben is elavultak.

Ugyanez áll az 1898-iki gyáripari termelési statisztika eredményeit ismertető könyvről, mely francia és német nyelven jelent meg.

A legutóbbi években a kereskedelmi minisztérium meglehetősen összeget áldozott egy német havi folyóiratra, mely a külföldi érdeklődőknek gazdag anyagot szolgáltatott a kereskedelmi és a földművelési minisztérium ügykörébe vágó intézményekről és viszonyokról. De arról a minisztérium már nem akart gondoskodni, hogy ez a folyóirat el is jusson az érdeklődőkhöz.

Ez az értékes kiadvány is arra a sorsra jutott, mint a magyar kormány egyéb hivatalos kiadványai, amelyeket a megjelenés után, – amikor érdeklődnek – hat zár alá rejtenek és egy-két év múlva a sajtósáknak juttatnak.

Arra meg épenséggel nem gondolnak a minisztériumok, hogy aki a hazai közélet valamely ágának a viszonyai iránt érdeklődik, nem elégedhetik meg 5-6 év előtti kiadványokkal, hanem legfőképpen a legújabb fejlemények felől óhajt tájékozódni.

A magyar ipar viszonyairól az idegen érdekeltek igen sok adatot kaphatnának, ha a magyar gyáripar termelési viszonyairól 1906-ban gyűjtött igen tüzetes adatokat, melyek egy év óta kiszedve, sőt talán már nyomtatva hevernek a nyomdában, hozzáférhetők volnának. Ma még magyarul sem kaphatók meg, nem-hogy le volnának fordítva valamely idegen nyelvre.

De ha közzé is volnának téve, akkor se érne velük sokat a külföldi tőkepenészes vagy vállalkozó, aki megtudta azt, hogy a magyar ipar éppen 1906 óta indult a legerősebb lendületnek és most azon tűnődik, hogy a magyar ipar hézagai, melyeket az 1906-iki statisztika feltüntet, nincsenek-e már pótolva.

Hétről-hétre kellene a külföldet arról tájékoztatni, hogy miképpen alakulnak a magyar ipar egyes ágaiiban a termelési viszonyok, miképpen fejlődik a közlekedés, a közigazgatás, az igazságszolgáltatás, melyeknek tünteti föl a magyar külkereskedelmi statisztika a fontosabb kereskedelmi cikkekből való fogyasztást, milyen intézmények létesülnek a vidéken a közélet, a közegészség és a forgalom érdekében.

Ha ez meglesz, akkor bizton számíthatunk arra, hogy a francia, a belga, az angol tőke be fog özönlenni az országba. Nem szükséges a helyzetet szépítgetni. Úgy kell azt feltüntetni, amint van. Magyarországon a közviszonyok erőteljesen fejlődnek minden irányban. Ha ezt megtudják a francia tőkepenészesek, akkor ez eléggé fogja őket magyar vállalatok megteremtésére buzdítani. Ez volna a magyar ipar állami támogatásának egyik legeredményesebb módszere.

Americana.

Tíz évvel ezelőtt az Északamerikai Unióban szakszervezet létezett. Ma ez a szám már megsokszorozódott. Mindenekelőtt gyarapodott azóta a trustok birtokterjedelme és hatalomteljesége. Maga a hét legnagyobb trust különböző affiliációjával több, mint 2.7 milliárd dollárnyi részvényt és obligatióval dolgozik. Ez az összeg a kiszámított összes német tőzsdepapírok névértékének háromszorososa. E hét trustóriás mellett az Unióban még nagyszámú kisebb trust él, amelyek az emberi gazdálkodás minden terén uralkodnak. Ezek további 8.2 milliárd dollárnyi tőkével dolgoznak olyanformán, hogy az amerikai ipartrustok összesen mintegy 10.95 milliárd dollárnyi részvény- és kötvénytőkével rendelkeznek. Emellett a nagy vasutrendszer, távbeszélő- és távíró-társulatok, valamint a közúti vasúti trustok nincsenek is számítva. Ha ezeket is bele vesszük, (nb. az 1907. évre nézve!) mintegy 31.67 milliárd dolláros trusttőke adódik, ami az Egyesült-Államok összes nemzeti vagyonának mintegy 30%-át teszik. Amannak azonban becslések, amelyek szerint az Unióbeli összvagyonból, amelyet mintegy 110 milliárd dollárra tartanak, mintegy 50% van korporációk kezén. A ipari, forgalmi és kereskedelmi kaptálisból 80%.

Ama számos ok közül, amelyeknek az unióbeli trustok és corporation-ek meglepő hatalmi fejlődése tulajdonítandó, itt csak egy különösen fontos körülményre kívánunk röviden rámutatni.

A corporation-eknek az Egyesült-Államokban sohasem lehetett volna, sokak szerint, oly aggasztóan nagy hatalomra vergődniök, ha a részvényjognak sok, részben veszedelmes hiányossága nem volna. Ismételt hallani komoly forrásokból olyféle, nem egészen igaztalan állítást, hogy Észak-Amerikában engedélyt kapni minden még oly szélhámos alapításra, hacsak megvan a hozzá szükséges tőke. Mert ha az alapítási tervet az egyik szövetséges állam hatóságai kifogásolják, az alapítók haladéktalanul a másikkban próbálnak szerencsét. És nem is kell nekik sokáig kilincselniük, mert ha oly alapításról van szó, amely az erőskező, részvényjoggal bíró államokban (pl. Massachusetts) keresztül nem csúsznék, minden további fontolgatás után New-Jersey államhoz fordulnak. Ez az állam az idők során hírhedtté vált azért, hogy a szélhámos részvénytársaságok engedélyezését nehézség nélkül eszközözi. Ama perek közül, melyeket a szövetségi kormány ügyészei az Antitrust törvény megsértése miatt kellett hogy indítsanak, oroszlánrészt esik a New-jersey corporation-ekre.

Az „United States Shipbuilding Company” esete klasszikus példája annak, hogy számtalan esetben miként alakultak Newyerseyben „ipari” részvénytársaságok csak avégből, hogy más társaságokat kifoszszanak. Az eféle társaság egy vagy több vállalat részvényeinek (oly társaságéit, amelyen uralkodni akar) mintegy 51%-át magához ragadja, mondjuk megszerzi és ezáltal módjában és hatalmában áll minden közgyűlési határozatot diktálni. (Újabban találtak módokat arra, hogy még 51% sem szükséges). Aztán saját részvényeinek 49%-át nyugodtan eladja úgy, hogy a kezében tartott társaságok tőkéjének valamivel több, mint 25%-ával azoknak egész üzletvezetését, tehát osztalékfizetését is „kontrollálja”.

Nem vak véletlen, hogy az ilyesféle úgynevezett „holding companies” eszméje éppen Newyerseyben keletkezett.

A corporation-engedélyokiratokkal való visszaélések csak a 19. század közepén kezdődnek, aminek következtetése az volt, hogy a legtöbb államban a jogi személyeknek jogokkal való felruházása formalitásokhoz kötött és ezeknek adományozását elvonták a törvényhozó testületektől, amelyek az efélével hihetetlenül túl voltak terhelve és független hatóságokra bízta.

Amint a fentiekből kitetszik, az állapotok az egyöntetűség híjja folytán nagyon zavarosak. Általában keresztültört már az a felfogás, hogy legjobb megoldási lehetőség az volna, ha európai mintára támaszkodva, egységes részvénytársasági jogot alkotnának az Egyesült-Államok egész területére nézve. Különben mindig meglesz a nagy kísértés, hogy a 58 állam közül egyik-másik önző indító okokból valami rejteajtócskát nyitva hagyó részvénytársasági jogot teremti és azzal megengedi, hogy tisztességtelen alapítások történjenek vagy bizonyos tőkescsoportoknak túl messze menő privilégiumok adassanak, oly privilégiumok, amelyek az egész Unió jövőbeli gazdasági és kulturális fejlődésére nézve súlyos veszélyt rejthetnek magukban.

Az új japán gyártörvény.

I. cikk: Ez a törvény kiterjed: 1. Olyan gyárokra, melyek állandóan több, mint 15 munkást foglalkoztatnak. 2. Olyan gyárokra, amelyekben a munka természete veszélyes, vagy az egészségre ártalmas.

Olyan gyárok, amelyekre nézve jelen törvény alkalmazása nem mutatkozik célszerűnek, jelen törvény alól császári rendelettel felmenthetők.

II. cikk: Senkisémm alkalmazhat gyárában 12 éven alóli személyt. Ez a rendelkezés nem terjed ki azon gyárokra, amelyekben jelen törvény életbeléptekor 10. évüket betöltött gyermekek vannak alkalmazásban. A közigazgatási hatóságok könnyű és egyszerű munka végzését a 10. életévüket betöltött gyermekeknek is megengedhetik.

III. cikk: 15 éven aluli gyermekek, valamint a nők naponként 12 óránál tovább nem foglalkoztathatók. Az illetékes miniszter a munka természete szerint megengedheti, hogy jelen törvény életbeléptetésétől számított 15 éven belül a most említett munkatartam legfeljebb 2 órával meg legyen hosszabbítható.

Ha egy munkás különböző műhelyekben nyer foglalkoztatást, akkor az egyes műhelyekben eltöltött idők összeszámolandók.

IV. cikk: 15 éven aluli személyek, valamint a női munkások esti 10 óra és reggeli 4 óra között nem foglalkoztathatók.

V. cikk: A 4. cikk rendelkezései nem nyernek alkalmazást az alant felsorolt esetekben. (Jelen törvény életbeléptetésétől számított 15 év alatt sem foglalkoztathatók azonban 14 éven aluli férfiszemélyek és 20 éven alóli nőszemélyek esti 10 órától reggeli 4 óráig):

1. ha olyan munka végzendő, mely csak egyszer fordul elő;

2. ha olyan munka végzendő, amelyet éjjel kell teljesíteni;

3. ha olyan munka végzendő, mely éjjel-nappal tart, amikor is a munkások két vagy több csoportra lesznek felosztva.

Ezeket a munkálatokat közelebbről az illetékes miniszter fogja megjelölni.

VI. cikk: Ha a munkások felváltva 2 vagy több csoportban lesznek foglalkoztatva, akkor a 4. cikk rendelkezése jelen törvény életbeléptetésétől számított 15 év alatt nem nyer alkalmazást.

VII. cikk: 15 éven aluli személyeknek, nemkülönböztetve a nőket havonként legalább 2 pihenőnapot kell engedélyezni. Ezenkívül legalább 4 napi pihenőt kell engedni olyan esetekben, amikor a munkások 2 csoportban felváltva esti 10 órától reggeli 4 óráig lesznek foglalkoztatva, valamint az V. cikk 2. pontja esetén; továbbá a munkaidő alatt is pihenőt kell engedni a munkásnak, és pedig legalább 30 percet, ha a napi munkaidő több, mint 6 óra, és egy órát, ha a napi munkaidő több, mint 10 óra.

Ha a munkások éjjeli 10 óra és reggeli 4 óra között 2 vagy több csoportban váltakozva lesznek foglalkoztatva, akkor minden csoportot legalább 10 naponként fel kell váltani.

VIII. cikk: Országos csapás vagy előreláthatatlan esemény beálltakor az illetékes miniszter a III–V. és a VII. cikk rendelkezéseit felfüggesztheti. Ez a felfüggesztés csak a pontosan megjelölt területre és munkákra terjed ki.

Ideiglenes kényszerhelyzet bekövetkezése esetén a hatóság megengedheti bizonyos határideig a III. cikk¹ben megjelölt munkatartam meghosszabbítását, és a IV. és V. cikk rendelkezéseinek, úgyszintén az előző cikkben irt pihenőnapok mellőzését.

Átmenetileg kényszerhelyzet beállta esetén a gyáros legfeljebb 2 órával és havonként csak (7 napig) a munkatartamot meghosszabbíthatja, ha előzőleg erről a hatóságot értesíti.

Szezonmunkálatoknál a gyáros a hatóság engedelmével a munkanapot legfeljebb egy órával, a szezon tartama alatt meghosszabbíthatja, de ez 120 naponál egy évben nem tehet ki többet. Ebben az esetben egyébként az előző pontoknak a pihenő felfüggesztésére vonatkozó rendelkezései nem nyernek alkalmazást.

IX. cikk: 15 éven aluli egyéneknek és nőknek valamely működésben lévő gép vagy erőmű veszélyes részeinek kenése, tisztogatása, vizsgálata vagy jókarba helyezése nincs megengedve, sem pedig valamely működésben lévő gépen vagy erőműn a transzmissziós szíjak és drótok fel- vagy levétele, sem pedig más veszélyes munka teljesítése.

X. cikk: 15 éven aluli munkások mérges vagy robbanó és gyúlékony anyagok gyártása körül nem alkalmazhatók, sem olyan üzemben, ahol por vagy mérges gázok fejlődése az egészségre veszélyes.

XI. cikk: Az illetékes miniszter közelebbről meg fogja jelölni az előző két cikkben említett munkálatokat. Az előző cikk rendelkezéseit az illetékes miniszter a 15 éven felüli nőkre is kiterjesztheti.

XII. cikk: Az illetékes miniszter rendeletet bocsáthat ki a beteg és terhes nők munkájának korlátozására.

XIII. cikk: Mihelyt a hatóság megállapította, hogy valamely gyár vagy melléképülete vagy berendezése az egészségre, a jó erkölcsökre veszélyes, vagy más közérdeket sért, utasíthatja a tulajdonost a szükséges átalakítások megtételére. Esetleg a gyári üzemét egészben vagy részben betilthatja.

XIV. cikk: Az illetékes hivatalnokok hatósági utasítás folytán jogosítva vannak a gyárakat megvizsgálni.

XV. cikk: Ha egy munkás, anélkül hogy őt súlyos gondatlanság terhelné, balesetet szenved, vagy beteg lesz, vagy meghal, a gyártulajdonos tartozik neki, illetve családjának a császári rendeletben megállapítandó segílyt nyújtani.

XVI. cikk: Munkások és tanoncok, vagy személyek, akik ilyenek akarnak lenni, úgyszintén a gyártulajdonosok és helyetteseik a közhatóságnál díjtalanul nyerhetnek a munkások és tanoncok személyére vonatkozó adatokat tartalmazó okmányokat.

XVII. cikk: A munkások felfogadására és elbocsátására vonatkozó felügyeletről külön császári rendelet fog intézkedni.

XVIII. cikk: A gyártulajdonos jogosult a gyár összes ügyeire kiterjedő rendelkezési joggal gyárvezetőt rendelni. Ha a tulajdonos nem a jelen törvény hatályának területén lakik, köteles ily gyárvezetőt kirendelni.

A gyárvezető kirendeléséhez a hatóság beleegyezése szükséges. Nincs szükség ilyen beleegyezésre, ha a gyár vezetője valamely jogi személy igazgatói, a társaság üzletvezető tagjai, vagy a jogi személyek törvényes képviselői közül lesz kirendelve.

XIX. cikk: Az előző cikk értelmében kinevezett gyárvezető a jelen törvény betartása tekintetében a tulajdonos helyettese. A XV. cikk azonban reá nem nyer alkalmazást.

Ha valamely gyár tulajdonosa kiskorú vagy cselekvőképtelen, vagy jogi személy, melynek nincs gyárvezetője, úgy az előző cikk rendelkezései a gyártulajdonos törvényes képviselőjére, vagy az igazgatóság tagjaira, vagy a jogi személy törvény szerinti képviselőire vonatkoznak.

XX. cikk: Aki a II., V., VII., IX., X. vagy a XIII. cikk rendelkezéseit megszegi, 500 yenig terjedhető pénzbírsággal büntetetik.

XXI. cikk: Aki valamely illetékes hatósági közegnek a kellő felvilágosítást nem adja meg, vagy a vizsgálatban korlátozza, 300 yenig terjedhető pénzbírsággal sújtatik.

XXII. cikk: A tulajdonos akkor is megbüntethető a XIX. cikk alapján, ha a vétkes cselekményt nem ő maga, hanem helyettese, családtagja, alkalmazottja, vagy munkása követte el, még ha ezek nem is az ő utasítására cselekedtek is. Ez a rendelkezés azonban még sem nyer akkor alkalmazást, ha a gyár vezetésére a kellő rendelkezéseket megtette. Ugyancsak alkalmazást nyer a XIX. cikk akkor is, ha a gyártulajdonos a munkás korát, illetőleg tévedésben volt, kivéve, ha őt e tekintetben mulasztás nem terheli.

XXIII. cikk: A hatósági intézkedések ellen felebezésnek van helye; aki pedig jogaiban sértve van, közigazgatási pert tehet folyamatba.

XXIV. cikk: Az illetékes miniszter a IV., XL, XIII., XIV., XVI. XVIII–XXIII. t.-c. rendelkezéseit olyan

gyárakra is kiterjesztheti, melyek nem esnek az I. pont alá.

XXV. cikk. A gyárvezetésre és a büntetésre vonatkozó határozatok kivételével jelen törvény az állami és nyilvános gyárakra is kiterjed.

Jelen törvény életbelépése császári rendelettel fog történni. *)

Üzembesorozás.

írta: **Schlächter Leó**

az Országos Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár
műszaki fogalmazója.

Mint már jeleztük, az üzembesorozási munkálatok első lépése a balesetbiztosítási kötelezettség megállapítása.

A balesetbiztosítási kötelezettség körzetet az 1907. XIX. t.-c. 3. §-a adja meg. Ismeretes az említett §-ban foglalt taxatio célzata: a nem veszélyes kisipari üzemeknek a balesetbiztosítási érdekelttség köréből való kivonása. Lássuk, hogy fest ez a gyakorlatban.

A biztosítási kötelezettséget a törvény 31. §-a szerint az Országos Pénztár igazgatósága állapítja meg. Hogy az igazgatóság ilyen tárgyú határozata ellen felebezésnek helye volna, az sehol a törvényben nem lelhető fel, de legkevésbé lehet azt kiolvasni, hogy ezek a határozatok az Állami Hivatalhoz felebbezhetők meg, mert hiszen a törvény egyenesen kimondja, hogy az Állami Hivatalhoz csak a veszélyességi osztályba való sorozás és a fizetési módozat megállapítása felebbezhető meg.

Az Országos Pénztár igazgatósága, amint az az eddig megjelent üzembesorozási határozatokból kitűnik, a törvény 3. §-át kiterjesztőleg magyarázta. A 3. §. keletkezése és célja ugyanis csakis ilyen magyarázatot enged, minthogy az említett szakasz célja az volt, hogy a teljesen veszélytelen kisebb üzemeket a balesetbiztosítási költségek viselésétől mentesítse. Kétségtelen tehát, hogy minden egyes esetben, amidőn a balesetbiztosítási kötelezettség kétes vagy nincs egészen határozottan kifejezve, azt meg kell állapítani, – hacsak nem jövünk a törvénytől egyenesen ellenkezésbe. Nem áll a balesetbiztosítási kötelezettség egy kis szabóra, szatócsra, kávémérésre stb., de feltétlenül fennáll a bognárra, puszkaművesre, rézművesre, ha nincs is strikte felsorolva, mert az ily üzemekben végzett munka és annak veszélyessége nagyban megegyezik oly üzemekkel, melyek taxatívra felsorolva.

Az egységes és végleges helyzetnek kialakulásai – a balesetbiztosítási kötelezettség kérdésében – nagyban megakadályozza az, hogy abban a legkülönfélébb hatóságok dönthetnek. Így az elsőfokú és másodfokú iparhatóságok és rendőrhatalóságok, a kereskedelem^ miniszter, a választott bíróságok, az állami hivatali választott bíróság, az összes bíróságok – és a fent jelzett körülmények dacára az Állami Hivatal.

Az Állami Hivatal ugyanis hivatkozással arra hogy az üzembesorozás alapfeltétele a biztosítási kötelezettség, mindazon országos pénztári igazgatósági határozatokat megsemmisíti, amelyek felfogása szerinti biztosításra nem kötelezett üzemekre vonatkoznak.

Minthogy az Állami Hivatal dönt a járulékkivétel ellen beadott felebbezésekben is, a felvetett kérdés szempontjából éppen ennek a hivatalnak az álláspontja a legfontosabb, mert feltehető, hogy az Állami Hivatal a kiírás tárgyában hozandó határozatainál az üzembesorozási határozatait respektálni fogja.

*) Már életbelépett. A szerk.

Sajnálattal kellett tapasztalni, hogy az Állami Hivatal – nem tudni mi okból és mily célzattal – összes döntéseiben – egyet leszámítva – a balesetbiztosítási kötelezettséget szűkítőleg magyarázta. Ez a döntés a lifttel bíró üzemekre vonatkozik, mely a lifttel bíró egész üzemre mondja ki a balesetbiztosítási kötelezettséget, akár összefüggésben vannak az összes alkalmazottak a lifttel, akár nem. A többi döntésben azonban sorra felment az Állami Hivatal veszélyes és nagy terjedelmű üzemeket: úgymint a magánbirtokban lévő *erdei fakitermelő* üzemeket, a 20-nál több alkalmazottal bíró *szállodákat, vendéglőket és kávéházakat, a bányákat*, ha alkalmazottaikat valamely társládába, akár csak betegsegélyezésre is, a nagy raktár üzemeket és i. t. Ezzel az Állami Hivatal a *munkások száz-ezreitől* vonta el a balesetbiztosítás előnyeit és azokat odadobta a bizonytalan polgári pereknek, vagy ami még rosszabb vagy egészen siralmas, a rettenetesnélrettenetesebb társládáknak.

Ez a körülmény sürgőssé teszi a törvénynek ezirányú módosítását, melylyel egész precíze, senki által meg nem szűkíthető módon kiterjesztessék a balesetbiztosítás körzete az összes alkalmazottakra.

A biztosítási kötelezettség megállapítása után megállapítandó az *üzletág*, amelybe az illető üzem tartozik. A tőkefedezeti üzletágot a törvény azzal a cézzel állapítja meg, hogy az ideiglenes jellegű üzemek, melyek érdekelttségi összessége folytonosan változik: újak keletkeznek, régiak megszűnnek, évről-évre külön blokkot képezzenek. Ez természetesen csak úgy lehetséges, ha ez a blokk, az u. n. tőkefedezeti üzletág, évenként oly összeget tartalmaz, amelyből az illető évben előfordult balesetből folyó járadékok a következő évben is fedezhetők. Ezt az eljárási a biztosítási matematika teszi lehetővé, amelynek segítségével megállapítható a járadékos által élvezendő járadék számára szükséges tőke.

Bár a törvény ezt az üzletágot az ideiglenes üzemek számára kontemplálta, mégis egész határozottan belevonja ide az összes *építőipari* üzemeket, tekintet nélkül arra, hogy olyik építőipari vállalat már keletkezésekor is megállapíthatóan állandó jellegű, sőt határozottan állandóbb jellegű, mint például az erdei fakitermelő üzemek. Ebből kifolyólag az építési üzemek kétségtelenül a tőkefedezeti üzletágba tartoznak. Az ideiglenesség, a külföldi honosok belföldi üzemein kívül, csak ott lehet annak kritériuma, hogy az illető üzem a tőkefedezeti üzletágba tartozik, ahol kétséges az, vajjon az illető üzem építkezési üzem-e vagy sem. Így például a városi útépítés feltétlenül építési üzem, ez a tőkefedezeti üzletágba tartozik, ellenben az útfenntartásnál az építő jelleg kétséges, de mivel ez a városoknál állandó üzem, a felosztó kirovó üzletágba kell sorozni.

A következő feladat annak megállapítása, vajjon az üzem előre meghatározott díjat fizet-e, vagy sem – röviden kisiparos vagy nagyiparos. A törvény itt azt állapítja meg, az a kisiparos, akinek üzemében nincs rendszerint ötnél több alkalmazott.

Az első nehézség ott van, hogy mit jelent az, hogy rendszerint? Mit jelent állandó és mit jelent ideiglenes üzemekben. Erre vonatkozólag az országos pénztári alapszabályok intézkednek, amennyiben kimondják, hogy az állandó üzemek közül azok a nagyipari üzemek, amelyeknél az év nagyobb részében, vagyis 7 hónapon keresztül rendszerint ötnél több alkalmazott van, ideiglenes üzemeknél pedig (szeszgyárak, kőművesek síb.) azok tekintendők nagyipari üzemeknek, amelyeknél ötnél több alkalmazott van.

Az Állami Hivatal ezzel szemben döntéseiben az átlagos számot veszi alapul, tekintet nélkül az ideiglenes és tekintet nélkül arra, hogy ez célszerűtlen és aritmetikailag is helytelen eredményre vezető voltán kívül a törvényvel is ellenkezik.

A balesetbiztosítás első öt évében a díj munkásonként évi három korona. Ez tehát a kisiparosoknak nyújtott kedvezménynek tekinthető, miért is az Országos Pénztár igazgatósága ezt a kedvezményt csak a tényleges kisiparosokra terjesztette ki, s nem adta meg az olyan vállalatoknak, amelyek terjedelmükénél (szeszgyárak, villanytelepek, szivattyútelepek) fogva messze túlhaladják, vagy amelyek nagy balesetbiztosításra sem kötelezett üzemekkel kapcsolatosak. Az Állami Hivatal azonban itt is szószerint magyarázta a törvényt és ezeket a nagyipari kisiparosokat az előre meghatározott díjat fizető munkaadók közé sorozta.

Ezek után a nagyipariaknak nyilvánított üzemek veszélyessége állapítandó meg. Minthogy e munkát ismertetése az ide vonatkozó eljárások, elvek, a veszélyességi táblázat és használatának magyarázatát 5s igényli, ezt külön cikkben fogjuk tárgyalni.

SZEMLE.

Szociálpolitika. Az európai iparfelügyelet.

Abban a pillanatban, amint az állam a munkásvédelem ügyét bármilyen korlátozott mértékben is a saját teendőjének ismeri el, egyszersmint a felügyelet és ellenőrzés közegéről, az iparfelügyeletről is kell gondoskodnia. Tényleg 22 európai államban törvényesen van is már szervezve az iparfelügyelet és mindössze öt olyan ország van, ahol az iparfelügyeletről nem történt törvényes gondoskodás. Ez öt közül Montenegro, San Marino és Monaco alig jöhet mint ország tekintetbe, úgy hogy voltaképpen csak két számottevő állam nélkülözi az iparfelügyeletet: Törökország és Görögország.

Tudvalévő dolog, hogy a törvényes munkásvédelemnek nemzetközi egyesülete is van, amelynek a legtöbb országban van osztagja. Ez az egyesület is sokat foglalkozott ülésein az iparfelügyelet kérdésével és 1906-iki értekezletén határozatba vette, hogy az egyes osztagok a központot tudósítani fogják, vajjon országukban miféle törvényes intézkedések tettek a munkásvédelmi rendelkezések hatékonysága és biztosítása Jiránt. E tudósításoknak az európai államokra vonatkozó része most jelent meg és követni fogja ezt az Európán kívüli országokra vonatkozó adatokat tartalmazó füzet.

E füzetből megállapítható, hogy a legtöbb esetben 424.737-ben Nagybritanniában vizsgálta meg az üzemeket a törvényes iparfelügyelőség. Németországban már csak 250.856-ban, Franciaországban 200.623-ban. Utánuk óriási távolságban áll Ausztria 27.500-al, Oroszország 24.779-el. Míg a többi országok száma elenyésző csekélység.

Kimutatás van arról is, hogy melyik ország iparfelügyelősége végezte relative is a legnagyobb munkát, vagyis hogy egy-egy felügyelőre hány vizsgálat esett. Ezek az adatok természetesen nem feltétlenül döntő jelentőségűek a hivatalnokok szorgalma szempontjából, mert hiszen ott, ahol sok ipari üzem van kis he-

lyen összezsúfolva, sokkal könnyebben teljesítheti az iparfelügyelő feladatát, mint ott, ahol napi járóföld választja el egyik ipartelepét a másiktól. Mindazonáltal nagy általánosságban mégis csak ezek az adatok nyújtják a legjobb tájékoztatást afelől, hogy milyen komolyan fogják fel hivatásukat azok, akik az ipar felügyelet teendőjét végzik. Nos, e tekintetben is Nagybritanniáé a vezető szerep. Itt egy hivatalnokra 2123 vizsgálat esik. Franciaországban 1443, Németországban már csak 505. Anélkül, hogy valamennyi idevágó adat felsorolását szükségesnek tartanok, megemlítiük az összehasonlítás kedvéért, hogy Magyarországon már csak 190 vizsgálat esik egy-egy hivatalnokra. Utánunk már csak Portugália következik 174-el és Oroszország 92-vel.

Az iparfelügyelet kvalifikációja pontos rendelkezésekkel csak Poroszországban, Szászországban és Franciaországban van meghatározva. Bizonyos, már lazább szabályok vannak e tekintetben Nagybritanniában, Hollandiában és Oroszországban is, míg a többi államokban abszolút semmiféle előírás nem köti a kormányzat kezét, hogy kit nevezzen ki az iparfelügyeleti teendők végzésére.

Az iparfelügyelők jogköre igen különböző az egyes államokban. A legtöbb helyütt szabad belépésük van az ipartelepekre, szabad kutatási és kérdezési joguk. Helyenként büntetést kiróni is jogában áll, míg másutt csak följelentést jogosított tenni. Sok helyütt van szerepe a balesetvizsgálatban is, mi végből a balesetek nála bejelentendők. Nagybritanniában és Szászországban minden ipari mérgezési eset is bejelentendő az iparfelügyelőségnek, Ausztriában csupán a foszfor-mérgezés.

A munkásság közreműködése is sok helyütt biztosítva van az iparfelügyeletben. Angliában bármely munkás is leteheti a szükséges vizsgát, Franciaországban pedig a munkássághoz tartozó pályázó vizsgája meg van könnyebbítve, éppen azért, hogy minél több munkás jusson szerephez az iparfelügyeletben.

Az országos szakszervezeti központok titkárainak nemzetközi értekezlete. A munkásmozgalom nemzetközi akcióit, a közös alapelveket, melyek szerint az egyes országok munkásmozgalmi irányítandók, a háromévenként megtartott „nemzetközi szocialista és munkáskongresszusok” szokták megvitatni. Ezek a kongresszusokon a szakszervezetek is képviseltetni szokták magukat: külön nemzetközi szakszervezeti kongresszusok nincsenek. Ellenben az egyes országok szakszervezeti központjainak titkárai minden két évben értekezletre szoktak összejönni, nem elvi kérdések, hanem inkább az adminisztratív teendők megbeszélésére. A legutóbbi ilyen értekezletet két évvel ezelőtt Parisban, a mostanit *Budapest*en tartották meg, augusztus 10–12. közt. Az értekezleten képviselve voltak a következő országok szakszervezeti központjai: Magyarország, Ausztria, Németország, Anglia, Franciaország, Belgium, Hollandia, Dánia, Svédország, Bosznia, Horvátország, Szerbia, Bulgária, Románia, Svájc, Olaszország, Spanyolország, Egyesült-Államok. Az értekezlet kimondotta, hogy nemzetközi összeköttetést csakis a központokhoz tartozó szervezetek létesíthetnek, egy országban azonban csak egy központot ismernek el. Ezért nem igazolták az amerikai *Industrial Workers of the World* képviselőjét, hanem csupán a már csatlakozott *American Federation of Labor* képviselőjét, ugyancsak elutasították az egymással harcot folytató bolgár szakszervezeti központokat és utasították őket, hogy béküljenek ki. Elhatározták, hogy a központok nemzetközi titkárságának szervezetén nem változtatnak, úgyszintén nem mennek bele

nemzetközi szakszervezeti kongresszusok rendezésébe sem. A külföldi munkások be- és kivándorlására vonatkozólag a stuttgarti nemzetközi szocialista kongresszus határozatának alapjára helyezkedtek, mely nem követeli a bevándorlás szabályozását, csupán a sztrájkbontók bevándorlását akarja meggátolni. Az éjjeli és otthonmunka betöltésére vonatkozólag határozati javaslatot fogadtak el.

A munkanélküliség-elleni biztosítás kérdésében az ötödik szakszervezeti kongresszus a következő határozati javaslatot fogadta el:

A magyarországi szakszervezetek 1911 augusztus 13-16-án megtartott kongresszusa követeli a munkáltatók teherviselésén és a munkások önkormányzatán nyugvó, kötelező állami munkanélküliség-elleni biztosítási törvény megalkotását.

A munkanélküliség esetére való biztosítás előfeltétele:

1. A munkanélküliségre vonatkozó, a szakszervezetek bevonásával eszközendő pontos statisztika rendszeresítése;

2. a munkaidő törvényes szabályozása, illetőleg leszállítása;

3. válságok esetére állami és községi munkálatok foganatosítása, a szakegyesületek által elismert, érvényben lévő munkabérek mellett;

4. a munkanélküli pénztárak közpénzekből való támogatása, mely segély azonban nem csorbíthatja a munkások politikai vagy más jogait és nem korlátozhatja a szakszervezetek önkormányzati jogát.

A kongresszus szükségesnek találja, hogy addig is, míg az állami munkanélküliség esetére való biztosítás törvényes rendezése bekövetkezik, a közhatóságok anyagi támogatásban részesítsék a munkanélkülieket segélyező szakegyesületeket, anélkül azonban, hogy ez a támogatás bármely irányban a szakegyesületek függetlenségét befolyásolhatná. A támogatás legcélszerűbb formája, ha a szakegyesületeknek munkanélküli segély címén befizetett összeg egy részét közpénzekből visszatérítik.

A kongresszus felszólítja a szakszervezeteket, hogy vezessék be, illetve fejlesszék a munkanélküli segélyezést szolgáló intézményeket, mert ezek kiváló eszközei a munkaviszonyok rendezésére irányított törekvésnek.

Az ötödik szakszervezeti kongresszusra készült jelentés a szakszervezeti mozgalom újabb erősödéséről számol be.

1908-tól 1910-ig veszteségei voltak a szakszervezeteknek, de az 1910. évet már tagnyereséggel zárhatták le. De míg tavaly az egész esztendő alatt csai 1212-vel emelkedett a taglétszám, addig az idén eg[^] télvé alatt 5720 tagot nyertek.

A taglétszám visszamenőleg következőképpen alakul

1901 december 31-én	9.999
1902 december 31-én	15.270
1903 december 31-én	41.138
1904 december 31-én	53.169
1905 december 31-én	71.173
1906 december 31-én	129.322
1907 december 31-én	130.120
1908 december 31-én	102.054
1909 december 31-én	85.266
1910 december 31-én	86.478
1911 június 30-án	92.198

„A fejlődés – írja a Szakszervezeti Értesítő” -

ugyan nem olyan rohamos most, mint 1903-tól 1906-ig volt, de annál biztosabb. Míg az említett évek rohamosan nyert taglétszámot nem lehetett egészen megtar-

tani, addig most nagy remény van arra, hogy a szervezetek nemcsak megtartják újonnan nyert tagjaikat, hanem a mostani arányban erősödnek mindaddig, míg a konjunktúrák kedvezőek lesznek.” – A kongresszus határozatairól külön számolunk be.

Az angol sztrájkok. Valóságos sztrájkhullám vonul végig Anglián. Csak a napokban fejeződött be a londoni közlekedési munkások sztrájkja, melyben 100.000 ember vett részt, most egymásután törnek ki hasonló sztrájkok, csaknem valamennyi angol nagyvárosban. A sztrájkok célja: a magasabb munkabér és a rövidebb munkaidő. A londoni dock-munkások voltak az elsők, akik követelésekkel fölléptek, velük azután szolidaritást vállaltak a többi közlekedési munkások. A dock-munkások követeléseit: a munkaidő leszállítását 12-ről 10 órára és a munkabér fölemelését 25 százalékkal, rövidesen teljesítették, ámde ezek nem álltak addig munkába, míg a többi közlekedési munkásoknak is meg nem adták, amit kértek. A sztrájkolok csupán a jégszállítást engedték meg a kórházak részére, továbbá a rothadt élelmiszer eltakarításáról gondoskodtak; az élelmiszer kirakodása és széthordása teljesen szünetelt. Ha hosszabb ideig tart a sztrájk, úgy okvetlen éhínségnek kellett volna bekövetkezni Londonban. Azonban az ő követeléseiket is teljesítették és így helyreállt a béke. Alighogy a londoni közlekedési munkások újra munkába álltak, hasonló mozgalom indult meg a liverpooli közlekedési munkások körében. Itt azonban a rendőrség beavatkozása következtében véres utcai harcok fejlődtek ki. Lapunk zártakor a munkások még nem vették föl a munkát, sőt a hét végén az összes angol vasutasok is sztrájkba léptek.

Az ilyenmű harcok szokatlanok Angliában, amiért is mint új szimptomatikus jelenségek, nagy jelentőséggel bírnak.

A német szociáldemokratapárt előrenyomulása. A politikai pártok hódításait vagy veszteségeit rendszeren a választások szokták föltüntetni. Ezek mutatják meg, hogy emelkedett-e a párt szavazatainak vagy mandátumainak száma, vagy sem. Ez alól a szabály alól csupán a szociáldemokrata pártok alkotnak kivételt, amennyiben évről-évre, sőt napról-napra fáradhatatlan munkát fejtenek ki új hívek meghódítása céljából, bevonván őket szervezeteikbe. Ezen aprólékos munkának eredményéről minden évben kimutatásokat bocsátanak közre, melyekből azután pontosan meg lehet állapítani a párt fejlődését. A német szociáldemokratapárt most adta ki évi jelentését, mely mint rendszeren, most is nagy haladásról számol be. Az előző évben a párt szervezeteinek taglétszáma (ezek össze nem tévesztendőek a szakszervezetekkel, melyek a párttól függetlenek) 720.035 volt, ez a szám az elmúlt évben 835.562-re szökött föl. A tag-szaporulat tehát 115.527. Az újonnan hódítottak közül a férfiak száma 90.473, a nők száma 25.044. Az új nőtagok száma tehát többet tesz ki, mint a magyarországi szociáldemokratapárt összes pártadó fizetőinek száma! A pártot a német birodalmi gyűlésben 52 képviselő, 19 szövetséges állam országgyűlésein pedig 188 képviselő képviseli. A pártnak 410 város képviselőtestületében 2015, 2240 nagyközségben 6646 képviselője van. Ezekon kívül 31 város tanácsában 95 szociáldemokrata ül. A községi képviselők száma az előző évvel szemben 1181-el emelkedett, tehát óriási módon fölszökött. A párt 76 napi és egy egész sereg tudományos és hetilap felett rendelkezik. Taggyűlést tartottak a párt-szervezetek az elmúlt évben 35644-et, nyilvános népgyűlést 13168-at. Ingyenes röpiratokat 33.000.000, ingyenes brosrákat, naptárakat 3.000.000 darabot osz-

tottak szét. A párt központi pénztárának a bevétele, melybe az egyes párt-szervezetek csak egy bizonyos százalékot szolgáltatnak be, 1.300.000 márkára rúgott.

Szervezkedési munka. A fővárosi építőipari munkások (kőművesek, mázolóok, festők, asztalosok, lakatosok és az építkezéseken dolgozó egyéb munkások) mozgalmat kezdeményeztek, amelynek az a célja, hogy *a budapesti építkezéseken dolgozó munkásokat, szakmára való tekintet nélkül, megszervezzék.* A minap tették meg az első lépést az érdekelt szakmák szervezett munkásai. Gyűlésre hívták össze a IX. kerület belső területén folyó építkezéseken dolgozó összes munkásokat és a szónokok ismertették a szervezkedés szükségességét.

A gyűlés határozati javaslatot fogadott el, amely szerint *fokozottabb agitációt indítanak az építkezéseken és szigorúan ellenőrzik a munkások tagsági könyveit.*

A Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége szeptember hó 8., 9. és 10-én Kassán tartandó vándorgyűlésének tárgysorozata a következő:

állásfoglalás a munkásügyi viszonyok törvényhozási rendezése tárgyában;

jogosulatlan iparüzés;

építőipari anyagbeszerzési szövetkezetek létesítése;

a munkásbetegségélyezés és balesetbiztosítás sérelmei;

a munkahiány esetére szóló biztosítás és a hatóságok;

miért fejlődnek nálunk rosszabbul a munkaadó-szervezetek mint a külföldön.

Ügyvédi és közjegyzői alkalmazottak kötelező vasárnapi munkaszünetét rendeli el az osztrák igazságügyminiszter egy rendelete, 1912 január 1-én kezdődő hatálylyal. Bizonyos sürgős esetekben, – melyről a minisztériumnak külön jelentés teendő, – meg van ugyan engedve, hogy vasárnap délelőtt az alkalmazott 2 órát dolgozzon, de ehelyett egy fél hétköznapi pihenő engedélyezendő.

A francia kormány törvényjavaslata az erőszakos rongálás (sabotage) ellen így hangzik:

1. Egy hónaptól két évig terjedő börtönnel s 50-től 1000 frankig terjedő bírsággal büntetendő, ki szándékosan megrongál vagy elpusztít szerszámokat, berendezéseket vagy anyagot valamely közmunka, ipa] vagy kereskedelem működésének meggátolására.

Ha az illető ezen üzem munkása vagy alkalmazottja, a büntetés 2 évtől 5 évig terjedő börtön és 200 tói 2000 frankig terjedő bírság.

A kísérlet és felbujtás is büntetendő, még a: esetben is, ha nem járnak eredménynyel.

A belga munkásbörzék. Belgiumban az iparközvetítőintézeteken és a munkaadósyndikusokon kívül a munkaközvetítést még a munkásbörzék közvetítik, és pedig díjtalanul. A munkásbörzék államsegélyben is részesülnek, de csak akkor, ha működésüket a ipar és munkaügyi minisztérium ellenőrzése alá veti hajlandók és működésükről havonként részletes jelen test tesznek. Az államsegély a tevékenység arányába kerül felosztásra. Az első munkásbörze 1888-ban állítatott fel Lüttichben, 1910 év végén pedig már 31 van működésben. Ezek közül 6 községi intézmény, a több magánvállalkozás. 1909-ben 17 munkásbörze összesen 12.950 franc subvencióban részesült. (Revue du Travail XVI. 10 szám.)

Óriási kizárás a német fémiparban. Amit egy évvel ezelőtt csak nagy ügygyel-bajjal lehetett elkerülni, most ismét föllütötte fejét: egy óriási fémipar

valósulása esetén bénítólag hatna az egész német iparra. Már eddig 40.000 munkás kizárását határozták el, most folynak a tanácskozások, hogy ne terjeszék-e ki a kizárást egész Németországra. A konfliktus a szász-thüringiai fémiparban keletkezett; egynéhány cégnél alig pár száz ember sztrájkba lépett. Lassankint a többi munkások is követelésekkel léptek föl. A fém-munkás-szövetség természetesen közbelépett tagjai érdekében, erre aztán következett a kizárás. Egyelőre csupán az alkalmazottak 60 százalékát zárták ki és ez a kizárás is csupán a szász-thüringiai munkásokat sújtja. Hogy hova fejlődnek majd a dolgok, azt csak néhány nap múlva lehet megtudni.

A hadseregszállítások, az osztrák ipartanács és a tarifaszerveződések. Most adta ki az osztrák munkásügyi bizottság azon indítványt, amelyet nemrégiben a hadseregszállítások körül elfogadott és a hadügyminiszternek megküldött. A Dr. Bartsch által szövegezett indítvány így szól: 1. A szállításokból kizárandók azon vállalkozók, akik az utolsó 3 évben a munkás védelemre vonatkozó rendelkezések be nem tartása vagy a munkások egyesülési és gyülekezési jogának megsértése miatt büntető úton vagy közigazgatásilag megbüntették, valamint olyan vállalkozók is, akik az utolsó 3 évben a munkásokkal kötött tarifaegyezményt nem tartották be. 2. Ha az illető iparágban tarifaszerveződések állanak fenn, akkor elsősorban azon vállalkozó ajánlata jön figyelembe, aki nem fizet kisebb bért a tarifaegyezményben megállapítottnál. Nagyvállalkozók ajánlatainál azonban ez csak akkor veendő figyelembe, ha az illető iparág túlnyomó részében tarifaszerveződés áll fenn, kisiparosoknál pedig csak akkor, ha az illető helyen az iparosok többségénél tarifaszerveződés van érvényben. 3. A szállítások kiadásánál a munkás életére, egészségére és erkölcsi védelmére vonatkozó kikötések, úgyszintén a tarifaszerveződés betartása – mint a szállítási szerződés érvényességének feltétele – kiköthető.

Sztrájk a badeni anilin és szódagyárban. Visszautasított bérjavítás. Bérjavítás és a munkaidő megrövidítése céljából a ludwigshafeni anilinyár munkásai megjelentek az igazgatóság előtt, mely minden tárgyalást visszautasított. Erre az indigo- és anilinkaktár 146 munkása sztrájkba lépett. Hozzájuk csatlakoztak az alizarin-raktár munkásai és a sztrájk napról-napra tovább terjedt, úgy hogy a 8000 alkalmazott közül folyó hó elején 3000 sztrájkban állott. Hirdetmény útján a gyárvezetőség közzétette, hogy a gyárhoz hű munkások hetenként 0 márka jutalmat kapnak, mely a sztrájk befejezte után lesz kifizetendő. De ez a hirdetmény éppen az ellenkező hatást érte el. Most már a nem sztrájkoló munkások a sztrájkolók munkáit még kevésbé voltak hajlandók végezni. A „sárgák” között sincs meg az egyöntetőség. A harc még tart.

Egyeztető hivatalok lakbérviszályok esetén. 1907-ben Solingenben egyeztető hivatal szerveztetett a bérbeadók és bérlők közötti viszályok elintézésére. Solingen példáját követve, most a Majna melletti Frankfurtban is szerveztetett ilyen béregyeztető hivatal. Az eszme a bérlőket védő egyesülettől indult ki, mely Frankfurt három nagy háztulajdonos egyesületével megállapodásra jutott a viszályoknak ily hivatal útján való elintézésére. Csak a kilakoltatás és a bérfizetés iránti ügyek vannak kivéve a hivatal hatásköre alól. Az egyeztető hivatal, melynek mindenkori elnöke egy törvényszéki bíró, aki tényleg államszolgálatban van, az elnökön kívül 2 ülnökből van szervezve. Viszály esetén legfeljebb 8 napos határidő tűzendő. A feleket ügyvédek nem képviselhetik. Az eljárás összes költségei 1 márkánál többet nem tehetnek ki.

A községi közigazgatás számára akadémiát állít fel Düsseldorf város ez év október havában. Az újfajta akadémia célja, hogy vezető állásban lévő községi tisztviselők, különösen városi és községi polgármesterek magasabb kiképzésben részesüljenek és egyrészt a községi tisztviselő számára szükséges jogi és közigazdasági anyagot, másrészt a közigazgatás egyéb ágazataiban szükséges ismereteket elsajátítsák. A tanfolyam tartama 2 semester.

A 23. nemzetközi bányászkongressuson (London júl. 24-28.) Anglia, Németország, Belgium, Franciaország, Svédország, Ausztria, Magyarország és Hollandia kiküldöttei vettek részt, összesen 160 kiküldött 900.000 bányász képviselőjében. A világbéke érdekében elhangzott nyilatkozatok után a munkásfelügyelet kérdésével foglalkozott a kongresszus. A kongresszus megmaradt azon régi követelménye mellett, hogy bányákban tapasztalt felügyelők alkalmazandók, akiket az állam fizet és a munkások választanak. A bér tekintetében követelik a bérminimum megállapítását és tarifaszerveződések létesítését. A munkaidő leghosszabb tartama 8 óra legyen, egészségtelen bányákban legfeljebb 6 óra. A kongresszus a bányák államosítása mellett foglalt állást: a föld kincsei az egész nemzetet illetik. A kongresszus felhívja a kormányokat, hogy a bányamunkások életét – tekintettel a folyton szaporádé balesetekre – hatályosabban védjék meg. Egyhangúlag elfogadást nyert az az indítvány is, hogy 14 éven aluli gyermekek bányákban nem alkalmazhatók, az angol és francia delegátusok azonban a 16 éves korhatárt javasolták. Egyhangúlag elfogadást nyert az az indítvány is, hogy minden bányamunkásnak 14 napi pihenő nyújtandó évenként. (L. lapunk 10. számát.) A kongresszusra beérkezett iratok szerint a szervezett bányamunkások száma így oszlik meg: Anglia: bányamunkások száma egy millió, ebből szervezett 605 ezer; Franciaországban a bányamunkások száma 210.000, ebből szervezett 40.000; Belgiumban 128.000 munkásból 28.000 szervezett; Németországban 800.000-ból 164.000 van szervezve (a keresztény szakszervezet, mely 80.000 tagot számlál, nem volt a kongresszuson képviselve); Ausztria: 146.000 munkásból 18.700 van szervezve.

Az új osztrák büntetőtörvénytervezet és az osztrák ipartanács. Az új osztrák büntetőtörvénytervezet egy sereg olyan intézkedést tartalmaz, mely az eddigi büntetőkódexben ismeretlenek voltak és melyek a modern nagyüzem folytán váltak szükségessé és főleg a munkás életének és egészségének az eddiginél fokozottabb mértékben való védelmét célozzák és a munkaerő meg nem engedett kihasználását büntető úton üldözik.

Az osztrák ipartanács nemrégiben az új tervezetnek az iparra vonatkozó rendelkezéseit vette tárgyalás alá. A tanács mindenekelőtt azt a rendelkezést vette kritika alá, mely a fiatal munkások munkaerejével való visszaélést szigorúan bünteti és a törvényből az ide vonatkozó rendelkezést kihagyandónak találta. Nagy vita fejlődött ki a 429. §. körül, amely kimondja, hogy: „aki valamely elemi vagy mechanikai erővel hajtott üzemben szükséges védelmi intézkedéseket megtenni elmulasztja” bűnvád alá kerül. A bizottság ennek a rendelkezésnek is a törlését javasolja.

Az életbeléptetési tervezet 13. §-ánál, mely az érvényben lévő egyesülési jog kiegészítését célozza, Dr. Elbogen olyan módosítást javasolt, mely a dolgozni akaró munkásokat hatályosabban megvédi a sztrájkolókkal szemben és a hivatalnokkal szemben elkövetett erőszakos fellépés egyenlő elbánásban részesüljön a vállalkozóval szemben elkövetettél. Ez a módosítás is elfogadhatott.

A szakszervezetek Internationalé-jának 1909-ik évi jelentése, amely most jelent meg, érdekes adatokat tartalmaz az egyes országok szervezhető és tényleg szervezett munkásságáról és a szervezetek vagyonáról. A kimutatás szerint Angliában a szervezhető 15 millió munkás közül szervezve van 2.5 millió, Németországban 14 millióból ugyancsak 2.5 millió. És így Németország már túlszárnyalta Angliát a szervezett munkások percentszáma tekintetében, (de abszolút mennyisége tekintetében is). E két állam mögött messze visszamarad valamennyi többi. Míg ezekben 17-18 percentje a szervezhető ipari munkásoknak van tényleg szervezetben, addig Svédországban kb. 1.4 millióból csak kb. 150 ezer, Ausztriában 4.5 millióból 450 ezer, Magyarországon 2.2 millióból nem is százezer, Svájcban 900.000-ból 112 ezer, Itáliában 7.8 millióból 780 ezer. Tehát mindenütt csak mintegy 10, sőt Magyarországon még kisebb százalék. Kivétel csak Hollandia, amelyben 776 ezer szervezhető munkásból 145 ezer van szervezve.

Mosakodjunk klórmésszel a fémiparban.

A *Sociale Medicin und Hygiene* című lapban Dr. Sacher cikket ír arról, hogy milyen alkalmatlan a fémiparban dolgozó egyének részére a szappannal való kézmosás. A szappan és ólom keveredéséből pl. ólomszappan áll elő, amely nagy szívósággal tapad a bőrön. Ezért Dr. Sacher hosszú tapasztalatai és kísérletei alapján a klórmésszel való kézmosást ajánlja mindenkinek, aki ólommal, kénesóval, rézzel, antimonnal, arzénnel, vizmuttal, cinkkel, krómmal és mangánnal vagy ezek vegyületeivel dolgozik. A klórmész abszolút biztos tisztító anyag és emellett éppenséggel nem ártalmas, annyira, hogy még sérült, felrepedt kezét is minden veszély nélkül lehet vele mosni. De az olcsóság dolgában is versenyez a klórmész a szappannal, mert 20 pfenning értékű klórmésszel mintegy 100 mosást lehet eszközölni.

500.000 munkás sztrájkol ez idő szerint Oroszországban, mely a fővárosra és a vidékre is kiterjed. Rigában a fűrészmalomok és a waggonygyárak munkásai, Uraiban a vas- és fémművesek, Wilnában és Smolenszkben a kézműipar munkásai, Jekaterinburgban a téglagyári munkások és Varsóban a cipőgyári munkások léptek sztrájkba. A sztrájkolók béremelést, jobb bánásmódot és a pénzbírságok megszüntetését követelik.

Az első szakszervezeti kongresszust Törökországban e hóban tartották meg Kavallában a dohánygyári munkások. A kongresszuson 37.000 munkás volt képviselve. A kongresszus a munkásbiztosítás, az állami szociálpolitika és a hatályos munkásvédelem mellett foglalt állást.

A sztrájktaktika és a kollektív szerződések tárgyában a következő határozati javaslatot fogadta el az ötödik szakszervezeti kongresszus:

Ajánlja a szervezeteknek, hogy:

1. Minden szakma központi ellentállási pénztárt tartson fenn szabadszervezetében és sztrájk vagy kizárás esetén abból segítse tagjait.

2. Gazdasági mozgalmak lehetőleg jó konjunktúrák alatt kezdeményeztessenek. És ha valamely gazdasági harcban érdekelt üzemben vagy üzemekben többféle szakma munkása dolgozik, a harcot folytató szervezet köteles a harc megkezdése előtt a többi érdekelt szakmákkal érintkezésbe lépni és azok érdekeit a harc folyamán és a kötendő szerződésben szem előtt tartani.

3. A sztrájk fegyveréhez, miután az nem cél, csupán eszköz a munkásság helyzetének megjavítására, csak akkor szabad folyamodni, ha minden más mód hatástalannak bizonyult.

4. A kizárások elleni védekezés hathatósabbá léteie végett a IV. szakszervezeti kongresszus a közös szakmai ellentállási pénztárt alkotta meg. Az V. szakszervezeti kongresszus megújítja ezen határozatot és kimondja, hogy minden szervezet köteles a kétfilés közös szakmai ellentállást bevezetni, azt a szakszervezeti tanácsnak negyedévenként befizetni. Amely szakma ezt nem teljesíti, a szakszervezeti tanács kötelekébe nem tartozik.

A munkásszervezetek szociális jelentőségének megítéléséhez bőseges adatokat szolgáltatott az olasz szakszervezeti kongresszus legutóbbi Páduában megtartott ülésén Riccardi. Az olasz munkásszervezetek tudvalevőleg kitűnően vannak szervezve, egyikük-másikuk valósággal mintaképül szolgálhat és ilyenül is van elismerve. Az eddigi közkeletű felfogással ellentétben Riccardi erősen lekicsinyelte e szervezetek jelentőségét. Kimutatta, hogy az idők folyamán mind e szervezetek eltávolodnak attól a céltől, amely a megalapításkor szem előtt lebegett, sőt közülük sokan valóságos kizsákmányoló vállalatokká lettek, de még mindig a munkásszervezet glóriájával övezik magukat. A kongresszus el is határozta, hogy szabályzatot fognak kidolgozni, amely a munkáskonfederáció állásfoglalását a szervezetekkel szemben meghatározza.

Újabb kollektív szerződések. Utóbbi időben ismét több szakma kollektív szerződést kötött. Ezek közül közöljük a következőket:

A temesvári malmok és a gyárvárosi Nikola malom kollektív szerződést kötött a munkások szervezettel. E szerződés lényege:

A két malom igazgatósága elismeri a Magyarországi molnárok és malommunkások szakegyesületét a malommunkások hivatott érdekképviseletének.

A munkáltató fekete listát a munkásokról nem vezethet.

A szakszervezetek ellen agitálni nem szabad.

A munkáltató nem bocsáthat el munkást azért, mert tagja a szervezetnek.

A malmok telepein kizárólag szervezett munkás dolgozhat.

Vitás kérdéseket a szakegyesület és az igazgatóság intéz el. Ha ez nem lehetséges, akkor e két fél részéről kijelölt választott bíróság döntését fogadják el.

A munkáltatók a bizalmiférfit elismerik.

A munkaidő marad a régi. A bér 25 fill.-rel emelkedik.

A festőmunkások nemcsak Budapesten, hanem a vidéken is eredményeket értek el. Legutóbb Temesvárott és Pozsonyban kötöttek kollektív szerződést.

A temesvári szerződés főbb pontjai: A munkaidő 9½ óra, 1½ órai ebédszünettel. A munkabérek: 1 évig óránként 40 fillér, 1-3 évig 52 fillér, 3 éven felülieknek 57 fillér s akinek a szerződés megkötése előtt a munkabére a napi 5 koronát meghaladta, azok csak 10% bérjavításban részesülnek. Az árszabály többi pontjai a budapesti árszabály szerint lett elfogadva. Az árszabály 1911. évi július 1-én lett a gyakorlatba átvive és 1914. évi július 1-ig tart.

A pozsonyi szerződés főbb pontjai: A munkaidő 9 óra, amelynek keretében még 10 perc reggelizési idő is meg van engedve. Minimális órabér 3 éven felüli munkásnak 60 fillér, 3 éven alul 46 fillér. Vidéki munkákon 2 korona napi pótlék, azonkívül megfelelő lakáspénz. Május elseje munkaszünet. Csak a Magyarországi festőmunkások szövetségének tagja alkalmazható munkába stb.

Ugyancsak kollektív szerződést kötöttek a pozsonyi és a kolozsvári építőmunkások is. A kolozsvári szerződés legjelentékenyebb rendelkezése az, mely kimondja, hogy: „munkára csak olyan kőműves alkalmazható, aki a Magyarországi Építőmunkások Országos Szövetségének tagja.”

Kollektív szerződés jött létre a Soroksári Gőzmalom és a Magyarországi Molnárok és Malommunkások szakegyesülete között, melynek hatása 1911. aug. 1-től 1913. augusztus 1-ig terjed.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy lapunkat ismerőseik körében terjeszteni szíveskedjenek. Aki öt előfizetőt gyűjt, egy tiszteletpéldányban részesül.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,***)

az Országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító-pénztár fogalmazója.

A szakszervezeti kongresszus és a munkásbiztosítás.

A munkásbiztosítási novella kérdése állandóan napirenden van, és ha a törvényhozást az obstrukció miatt nem is, de az érdekelteket állandóan és intenzíven foglalkoztatja. A munkásérdekeltség álláspontja most nyilatkozott meg hiteles és végleges formában a szakszervezeti kongresszus határozatában.

A kérdés előadója Bokányi Dezső volt a budapesti ker. pénztár aligazgatója, aki a kerületi pénztárak finansiális decentralizációja mellett érvelt.

Részletesen ismertette az állami hivatal helytelen és törvénytelen intézkedéseinek egész sorozatát, de nem kívánta a hivatal megszüntetését. A kisebb kerületi pénztárak helytelen és elégtelen segélykiszolgáltatásáért az Országos Pénztár centralizáló törekvésért okolta.

Végül részletesen ismertette és megokolta határozati javaslatának egyes pontjait.

Bokányi álláspontja nem talált a kongresszusban visszhangra.

Először *Peidl Gyula* mutatott rá arra, hogy az 1907. XIX. t.-c. életbelépte előtt a teljes önrendelkezési joggal bíró pénztárak, nem teremtettek semmit. A munkásbiztosítás helyes fejlődését csakis centralisztikus alapon látja biztosítva. Végül megállapította azt is, hogy az O. P. részéről okozott autonómia sérelmekről, a budapesti kivételével, egy pénztár sem panaszkodik.

Garbai Sándor a következőket mondta: Ami súrlódás most van, azt egyes személyek idézik föl egyrészt a budapesti pénztár részéről, másrészt az országos pénztárban. Ha a hatáskörök megállapíthatók lesznek, ezek a súrlódások is megszűnnek. Nem járulhat hozzá szülő az előadó ama javaslatához sem, hogy az Állami Hivatal főlügyeleti osztálya úgy szerveztessék át, amilyen most a biztosítási osztály. A járulék megállapításánál bevált az a forma, hogy három titkár-bíró, 2 munkás és 2 munkáltató alkotja a tanácsot, tehát összesen 7 ember. Az Állami Hivatal főlügyeleti osztálya okos munka hiányában szocialista-üldözési mániában szenved és az öntudatos munkásság nem követelhet olyan tanácsot, amelyben öten szocialista-ellenesek és csak két munkás védheti a munkásérdekeket. Az ilyen tanácsnak nem szolgáltathatja ki a munkások szerzett jogait. Oly nagyfontosságú a munkásbiztosítás intézménye a magyarországi munkásságra, hogy ezt a kongresszuson külön hangsúlyozni alig kell. Az 1909. évi eredmények mutatják, hogy a régi önálló pénztárakban alig 600.000 tag volt található, addig az országos pénztárban 1909. évben már 915.000 tag volt és ma már több, mint egy millió tagja van. A segélyszolgáltatás ügyében a pénztár nem 6 millió korona segélyt adott a tagoknak, hanem 17 millió koronát. Az országos pénztárnak azért kell a teljes önkormányzat a jövőben, hogy a tagok részére

*Dr. Halász Frigyes távollétében *Dr. Bánóczy László*.

a betegellátást fejlesztesse és az üdülő-telepek, kórházak, szanatóriumok létesítésével a beteg munkás jó és szakszerű ellátásával szolgálja a beteg munkások érdekét. Ezt pedig csak úgy tudja elérni, ha alkotni tud. Az előadó határozati javaslatához pótlást nyújt be az Állami Hivatal megszüntetésére és a munkásbiztosítási intézménynek teljes önkormányzati alapon való átalakítása ügyében. Az előadó javaslatának 3. pontját törölni kéri, egyebekben a javaslat pontozataihoz hozzájárul.

Hasonló szellemben beszéltek még Rothenstein Mór, Preusz Mór, Weltner Jakab, Horovitz Gábor stb.

A kongresszus a felszólalások eredményeképpen az előadó javaslatát több rendbeli módosítás után a következő alakjában egyhangúlag elfogadta.

Megállapítja a magyarországi szakszervezetek 1911. augusztus 13-16-án Budapesten tárgyalt kongresszusa, hogy az 1907. évi XIX. t.-c, mely a munkásbiztosításról szól, mai rendelkezéseiben nem felel meg a munkásbiztosítás érdekeinek s így törvényhozás útján sürgősen módosítandó.

A föntieknél fogva a kongresszus követeli, hogy a törvényhozás a revízió alkalmával mondja ki, hogy munkásbiztosítás szerveiben a legteljesebb önkormányzatot biztosítja.

Ennek folyamánként megszüntetendőnek tartja a kongresszus az Állami Munkásbiztosítási Hivalt, amely intézmény – a bírósági ügykörén kívül – eddigi munkálkodásával csak bénította a munkásbiztosítás fejlődését s indokolatlan hatalmi vágyból az önkormányzati szerveket megfosztotta intézkedési joguktól.

Követeli továbbá a kongresszus az országos pénztár és helyi szervei közötti viszony olyképpen *intézményes* rendezését, a hatáskörök olyan megállapítását, hogy a munkásság ellátása és a pénztárak adminisztrációjának zavartalan menete biztosított legyen.

Az előadói javaslatnak alábbi pontjai változatlanul meghagyattak.

1. Követeljük a rokkant és aggkori kötelező biztosítást, kapcsolatban az özvegyek és árvákról való gondoskodással. E cél sürgős megvalósulása érdekében a szervezeteknek köteleességévé teszi, hogy működésük minden megnyilvánulásában a munkásság e fontos követelését állandóan napirenden tartásuk és megvalósulása érdekében állandó akciót fejtsenek ki.

2. A kötelező biztosítás minden neme kiterjesztendő az összes foglalkozási ágakra, mindazokra, akik bér vagy fizetés ellenében alkalmazotti viszonyban állanak és keresetük a 3600¹ koronát meg nem haladja.

3. Követeljük a bányatársulásoknak mai szervezetükben, a gyári (dohánygyári) és vállalati pénztáraknak pedig teljes megszüntetését, hogy az ott biztosított munkások betegsegélyezési szolgáltatások és elbáns tekintetében a többi munkásokkal egyenlő helyzetbe kerüljenek, függő helyzetük megszűnjék és ezzel a gyakori megkárosításuk megakadályoztassék.

4. Követelünk hatályos törvényhozási intézkedést azon munkáltatók ellen, akik a betegsegélyző járulékokat nem fizetik.

5. A táppénz minimuma emeltessék a napi kereset magasságára és folyósítottassék a fölgyógyulásig.

6. A keresettel nem bíró családtagok orvos, gyógyszer, üdülőház, kórházi ellátásban részesítendőek és gyógyászati segédeszközök is részükre kiadandók.

7. A létminimumon aluli napibér alapján megállapított osztályok megszüntetendőek és egy létminimum állapítandó meg, mint a legalacsonyabb segélyezési és kártalanítási osztály alapja.

8. Balesetbiztosításnál követeljük, hogy a balesetet szenvedettnek a mai 60%-os kártalanítás helyett teljes kártalanítást nyújtson.

9. Az ipari betegség és az ipari mérgezések okozta munkaképtelenségek balesetnek minősítendőek és kártalanítandók.

10. A tanoncoknál és a be nem fejezett kiképzetteknél a kártalanítás alapjául szolgáló javadalmazás a felnőtt munkás szokásos és emelkedő keresményéhez képest állapítandó meg. Azoknál, kiknek keresete a megállapított létminimumnál alul marad, a kártalanítás alapjául a létminimum szolgáljon.

11. Ne legyen szükséges a kártérítési igény érvényesítéséhez a munkáltatóval szemben büntetőbírói ítéletre, hanem már a munkáltató gondatlansága a kártérítési felelősséget állapítsa meg.

12. A munkáspénztárak hatalmaztassanak föl mindazon intézkedések megtételére és propagálására, amelyek betegségek megelőzésére és a balesetek elhárítására szolgálnak.

13. A jövőző munkásgeneráció védelme érdekében követelünk hathatós csecsemő- és anyavédelmet (segítség a terhesség idején: támogatás a szülés előtt és a szülés után, szoptatási jutalom, stb.).

14. Végül követeljük a gyógytárak községi és állami kezelésbe vételét.

Egy felfüggesztett autonómia gazdálkodása. A zilahi ker. munkásbizt. pénztár vezetésével az állami hivatal által megbízott főjegyző határozat alakjában 15.000 korona előleget kért az O. P.-tól. Az elnökség a bemutatott június havi nyersmérlegből a járulékok behajtásának példátlan elhanyagolását megállapítván, ezért, s mivel a pénztár jól felfogott anyagi érdekében sem teheti azt, hogy a járulékok behajtásának további elhanyagolását a maga részéről előleg nyújtásával támogassa és mintegy előmozdítsa akkor, mikor a behajtandó hátralék a pénztár által kért előleg háromszorosát felülmúlja: az előleg iránti kérelmet figyelembe vehetőnek nem találta, s a kerületi munkásbiztosító pénztárt a kölcsön felvételétől eltiltotta.

Az előleget fentiekén kívül az elnökség még azért sem engedélyezhette, mert a kérelem tárgyában felterjesztett határozat a törvény 128. §-ában foglalt világos rendelkezés ellenére nem a pénztár közgyűlése, vagy igazgatósága, hanem a pénztár vezetésével az Állami Hivatal által megbízott városi közeg saját nevében hozott.

A Gyáriparosok Országos Szövetségének

hivatalos lapja, a kitűnően szerkesztett „Magyar Gyáripar” utolsó száma az Országos Pénztárnak a telepengedélyek tárgyában hozott határozata ellen a következőket írja:

„Azokkal a gyári szerencsétlenségekkel, melyek az utolsó hetekben oly szomorú szenzációkul szolgáltak, az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár igazgatósága is behatóan foglalkozott. A pénztár kitűnő alelnöke, Lukács József, részint az intézmény érdekében, részint humanitárius szempontok által indítva, azt a javaslatot terjesztette az igazgatóság elé, hogy írjanak fel a kereskedelemügyi miniszterhez és kérjék meg, hogy a telepengedélyezési tárgyalásokhoz hívja meg az Országos Pénztárt is, hogy az szakközegei révén a bekövetkező balesetek elhárítására vonatkozó intézkedések ügyében már előre is véleményt adhasson. Az „Ipari Jogvédelem” közlése szerint az Országos Pénztár igazgatósága ezt a javaslatot egyhangúan magáévá tette. Bármily nemes és a

Pénztár szempontjából gyakorlati legyen ez a javaslat: mi a magunk részéről aligha fogadhatnánk el.”

Ugyancsak Lukács József alelnök indítványa ellen foglal állást a „Munkaadó” c. lap is, kitanítván az Országos Pénztárt, hogy a telepengedélyezésnél mindenki jogosult megjelenni, de persze napidíj nélkül, így hát csak a napidíj körül forog az egész kérdés. Erre a kötekedésre megjegyzésünk a következő:

1. Nem igaz, hogy bárki megjelenhet, tehát az Országos Pénztár is. Az iptartörvény szerint csak az *érdekelték* jelenhetnek meg a telepengedélyezésnél. Az iptartörvény 27. §. különben is csak kifogásról tesz említést, ami nem azonos a javaslatlétellel.

2. Feltéve, hogy megjelenhet mindenki, honnét tudhat j a az Országos Pénztár, hogy Brassóban vagy Nagykátán telepengedélyezési eljárás van folyamatban?

3. Nem-e a munkaadó érdeke is, hogy a baleset elháríttassék? Minél több baleset hárítatik el, annál kisebb a baleseti költség, annál kisebb az összes munkaadókra háruló baleseti egységdíjtétel.

Hogy mindez így van, kérdezze meg a „Munkaadó” kenyéradó gazdájától, akik azon a nevezetes ülésen ugyancsak buzgón helyeselték az alelnöki indítva ny t.

Megegyezés a gyulai orvoskérdésben.

Több mint 10 hónapi harc után megegyezés jött létre a gyulai pénztár és régi orvosai között. Az orvosok elismerték a szolgálati és fegyelmi szabályzatok szükséges voltát, a pénztár viszont, az Országos Orvosszövetségnek – a békési fiókszövetség kötelező ígérete folytán való közreműködése mellett – arra fog törekedni, hogy új orvosait, amennyiben ezek abba beleegyeznek, másutt elhelyezze. Mihelyt ez megtörtént, a régi orvosok a fegyelmi pontok ideiglenes kikapcsolása mellett, 1910 október 1-én lejárt szerződésük alapján, mindaddig ellátják az orvosi szolgálatot, amíg végleges rendezés életbe nem lép.

Munkásbiztosítási tanfolyam nyílt meg Mülheimben (Rhein). Célja: a munkásbiztosításra vonatkozó ismereteket az érdekeltekkel gyakorlati utón megismertetni. Különösen a járulékokra, a bejelentésekre, a munkásvédelmi intézkedésekre, a munkások és munkaadók jogaira és kötelesegeire vonatkozó ismeretek és gyakorlati szociálhygieniai tudnivalók képezik a tanfolyam tárgyát.

Az angol munkásbiztosítási törvényjavaslat sorsa napról-napra bizonytalanabb lesz. Mikor a birodalmi kancellár a javaslatot három hóval ez előtt beterjesztette, általános volt az elragadtatás. De ezt lassanként a kritika váltotta fel. Az orvosok és a szociáldemokraták emeltek legtöbb kifogást ellene. A szociáldemokraták azt akarják, hogy a terheket csak az állam és a munkaadók viseljék, a manchesterismus hívei pedig az állami hozzájárulásban látják a vállalkozás függetlenségének veszedelmét. A bizottságban a javaslat sok módosítást szenvedett, bár a kancellár minden lehető elkövetett az eredeti szöveg érdekében. A legrosszabb fordulat múlt hó végén következett be. A munkáspárt feje, Ramsay Macdonald, egy meglehetősen alárendelt kérdésnél kijelentette, hogy a munkáspárt a javaslat hívéből a javaslat ellenségévé vált. A szociáldemokraták és a fabianusok agitációja folytán ilyen fordulat következett be, bár igaz, hogy ennek az oka jó részben az, hogy a kormány az orvosoknak és az agráriusoknak nagy engedményeket tett. Ámbar az alsóházban a javaslatnak még mindig többsége van, de hogy mikor kerül a tárgyalásra a sor, azt senki sem tudná megjósolni. Aug. 5-éig a bizottság csak a 15.

fejezethez jutott, pedig a javaslat 87 fejezetből áll. Előrelátható, hogy a mostani ülészakban, mely aug. 18-án zárul, a javaslat nem kerül tárgyalás alá, hanem az ősi ülészakra marad, ameddig ellenségei minden lehető el fognak követni, hogy sose legyen törvény belőle.

A csíkszeredai székházavatás. (Kiküldött tudósítónk távirati jelentése.) Szt.-István napján avatták fel ünnepélyesen a csíkszeredai munkásbiztosító pénztár új székházát, melyet az ottani kerületi pénztár igazgatósága az Országos Pénztár első igazgatója, Sarkadi Ignácz arcképének leleplezésével kötött egybe. Sarkadi Ignácz ünneplésére az ország legtávolabbi vidékeiről eljöttek a kerületi pénztárak igazgatói, hivatalnokai a félreeső kis erdélyi városba, egyrészt, hogy megragadják a régen várt alkalmat az Országos Pénztár igazgatója iránti személyes rokonszenvük kifejezéséhez másrészt, hogy az Országos Pénztár szervezete és autonómiája ellen szakadatlanul tartó nyílt vagy alattomos, – nem egyszer belső ellenségtől szított – támadásokat visszaverjék és az Országos Pénztár létjoga mellett tüntessenek. Tudósítónk jelentése az ünnepély lefolyásáról a következő:

Az ünnepélyen negyvenöt pénztár jelent meg, a többi pénztár, valamint az Országos Pénztár elnökei üdvözlő táviratot küldtek. A díszülés megkezdéséig, – mely tizenegy órakor kezdődött – Sarkadi igazgató a küldötségeket fogadta, A díszülésem megjelentek: Kállay Ubul orsz. képviselő, Györgypál Domokos tiszti ügyész, Gyalokay főispán, Fejér alispán és mások. Rendkívül meglehangú sürgönyben mentették ki távolmaradásukat Ujfalussy polgármester, Várady főjegyző, Kovács főkapitány, számos előkelőség, köztük a helyőrség parancsnoka, Merza Rezső elnök az ülést megnyitván, dr. Vámos Sándor emelt szót és nagyhatású beszéde végén éltette az autonómiát és az ünnepelet Sarkadi igazgatót, aki az autonómiával összeforrott, aki a nagy szervezetben az állandóságot képviseli. Sarkadi nagyhatású beszédben válaszolt. Vázolta a munkásbiztosítás céljait, eddigi eredményeit, összehasonlítást tett a külfölddel, cáfolta az autonómia ellen elhangzott vádakot, meggyőzően mutatta ki, hogy nemcsak a munkás, hanem a munkaadó érdeke is az autonómia, és hogy centralizáció nélkül nagy feladatokat megoldani nem lehet, kifejtette jövődi programját és sűrű helyeslések között mutatta ki, hogy ami nálunk törvényszerűen már meg van valósítva az Országos Pénztár szervezetében, most a külföld is annak a megvalósítása felé törekszik. Hangsúlyozta a héke szükségét az összes tényezők között, kiemelte, hogy a jelen ünnep az autonómia erejét dokumentálja, végül pedig ismertette a csíkszeredai pénztár fejlődését. Viharos, szünni nem akaró, folyton meg-meg újuló tapsvihár és éljenzés fogadta az ünnepelet beszédét.

Utána Somló titkár emelt szót, aki az Országos Pénztár tisztviselői nevében köszönte meg a meghívást és a csíkszeredai pénztár igazgatóságát üdvözlölte. Dunder gyulai elnök a csíkszeredai pénztárt és Sarkadit, Hacker komáromi igazgató a megjelent vidék nevében éltette Sarkadit, az autonómia útmutató vezérét. Az ünnepély után bankett volt, melyen százötven ember vett részt. Az első felköszöntőt Györgypál Domokos tiszti ügyész mondotta Sarkadira és a kerületi pénztárakra. Sarkadi megindultan válaszolt. Kállay Ubul a pénztári intézmény apostolaira, első sorban Sarkadira üritette poharát. Somló Kállayt éltette. Felszólaltak még Entsy Kálmán királyi ügyész, aki erős szociális érzésű beszédben kelt a pénztári intézmény és az Országos Pénztár védelmére, Jozsák, aki az állami hiva-

tal helytelen eljárásairól szolt, hangsúlyozván a munkások és munkaadók közös érdekeit és állást foglalt a decentralizáció ellen. Utána Józsa pénztári igazgató a csikvai megyei mintaszerű közigazgatást éltette, Haydin képviselő pedig Csikvármegye szociális érzésű közönségét, a vármegyét, a város polgármesterét, utóbbi viszont a kiváló képességű, nagy tudású és nemes érzésű Józsa pénztári igazgatót, aki az ottani kerületi pénztárt nagyra fejlesztette. Felköszöntőt mondtak még ezenkívül Martos gyulai igazgató és Kun Béla kolozsvári titkár Haydin orsz. képviselőre, a pénztári tisztviselők elnökségére, Nánásy László dr. az orvosokra, hangsúlyozván a csíkszeredai pénztár és az orvosok közötti uralkodó összhangot.

Munkaadó mulasztása a baleseti sérültek kereseti kimutatásainak be nem szolgáltatása körül. A kereskedelemügyi miniszter 47170/1911. 'VI. D. szám alatt kimondotta, hogy a munkaadó azzal a tényével, hogy a pénztárnak ismételt felszólítása dacára a baleseti sérült kereseti kimutatását be nem küldi, kihágást nem követ el. A kihágást csak akkor követi el, ha a pénztár közegének helyszíni szemléje alkalmával megtagadja a kívánt adatok közlését.

Nem állandó alkalmazottak biztosítási kötelezettsége. Az állami mb. hivatal 8548/1911. sz. a. kimondotta, hogy az 1907. évi XIX. t.-c. 13. §-a szempontjából mindazok az egyének, akik valamely az idézett törvény értelmében biztosítási kötelezettség alá eső munkánál olyan jogviszony mellett vannak alkalmazva, mely szerint az alkalmaztatás! viszony csak valamely előre meghatározott fölmondási idő betartása mellett bontható föl, állandó alkalmazottaknak tekintendők.

Következésképen az idézett törvény 13. §-a szempontjából nem állandó alkalmazottaknak csakis azok tekinthetők, akik akár törvény, akár a közöttük és a munkaadó között létrejött munkaszerződés alapján biztosított előzetes fölmondási határidő hiányában, a munkából bármikor előzetes fölmondás nélkül elbocsáthatók.

Nem üzleti érdek kielégítése céljából alkult társulatok alkalmazottainak biztosítási kötelezettségbe. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter 47447/1911. VI. sz. a. kimondotta, hogy a betegség esetére való biztosítási kötelezettség oly egyletnek vagy társulatnak alkalmazottjaira is kiterjed, amelynek nem valamely üzleti érdek kielégítése a célja.

Főiskolai otthon alkalmazottjai betegség esetére biztosításra kötelezettek.

A karánsebesi kerületi munkásbiztosító pénztár 1910. évi átlagos taglétszáma 9405, járulékjövödelme 110.430.95 kor., összjövödelme 113.439.70 korona. Segélyezésre ezen jövödelemből 72.152 kor.; orvosköltségekre 19.881 korona és kezelési költségekre 29.802 kor. fordított. A pénztár tehát az 1910. évet 10.928*30 kor. kezelési hiánnyal zárta.

20 héten belül maradó kórházi ápolás esetében, ha önhatalmú kórházba menetele esete nem forog fenn, a táppénz és ápolási díj közötti különbözetre az 1898. évi XXI. t.-c. 6. §-ának b) pontja nem alkalmazható, vagyis a különbözeti összeg viselésére maga az ápolott, illetve hozzátartozói nem kötelezhetők. (Közigazgatási bíróság G73/1911. szám.)

Ipari igazgatás.

Rovatvezető: Dr. Kemény Dezső, kamarai jegyző.

Az üzleti alkalmazottak képviselete a kereskedelmi és iparkamarákban. Az üzleti alkalmazottaknak és az ipari munkásnak a munkaadók törvényes érdekképviseleteiben, a kereskedelmi és iparkamarákban való képviseletének kérdésében, melyről legutóbbi számunkban is megemlékeztünk,*) a breslau-i kereskedelmi kamara elutasító álláspontot foglalt el. Ezen állásfoglalását indokolva kifejti a breslau-i kamara, hogy eddigéle nem érezte különös szükségét annak, hogy a kereskedelmi alkalmazottak érdekeit is érintő kérdések megvitatásánál az alkalmazottak képviselőivel szóbeli tárgyalások történjenek. Ilyen ügyek tárgyalásánál a kamara eddig mindig írásbeli úton fordult az alkalmazottak szervezeteihez és így adott azoknak alkalmat véleményük közlésére, melyet aztán a tárgyalásnál mindig fölhasználtak és gyakran irányadóul vettek. Ennek az eljárásnak a közvetlen képviselettel szemben egyebekben kívül meg volt az az előnye, hogy a kamara előtt mindig az egész alkalmazotti karnak vagy legalább annak többségének véleménye és kívánalmi szerepeltek s nem egyes beválasztott alkalmazotti képviselők egyéni véleménye. És attól tart a breslau-i kereskedelmi kamara, hogy az alkalmazottaknak a ker. kamarai intézménybe való bevonása folytán a speciális alkalmazotti érdekek majorizálása és mellözése a mostaninál még fokozottabb mértékben állhatna elő, mert a munkaadók előtt a tárgyalásoknál a beválasztott néhány alkalmazott véleménye kevesebb súlylyal fog bírni, mint az alkalmazotti egyesületek és szövetségek véleményei.

A breslau-i kereskedelmi kamarának ezen aggályát azonban alaptalannak kell minősítenünk, ha tekintetbe vesszük azt, hogy az üzleti alkalmazottaknak a kamarában való intézményes képviselete nem zárja ki az alkalmazotti egyesületek meghallgatását, azoknak a tárgyalásokba való bevonását. Sőt éppen az alkalmazottak személyes képviselete politikai garanciául szolgálhatna arra nézve, hogy az alkalmazottak érdekeit érintő fontos ügyeknél azok egyesületei meghallgattassanak. Véleményünk szerint nem is az, amit a breslau-i kamara fölhoz, hanem mindenekfölött a kamarák érdekképviseleti jellege az, ami útját állja a szóban forgó terv megvalósításának. Az önálló üzletemberek, a munkaadók törvényes érdekképviseletei nem felelhetnek meg helyesen a rendeltetésüknek, ha bennük az alkalmazottak képviselői is helyet foglalhatnak és ha az alkalmazottak és az ipari munkásság szükségét látja annak, hogy törvényes kényszer-érdekképviseletekbe tömörüljön, ám csináljuk meg a munkáskamarákat. Ezen kérdés megoldásánál tehát azon országok példája volna szemmel tartandó, amelyekben, amint például Olaszországban, a munkásság érdekei képviseletére a saját külön munkáskamarák szolgálnak, (k. d.)

Vasárnapi korcsmazárás cím alatt legutóbbi számunkban megemlékeztünk Marostorda vármegyének a szesz italoknak vasárnapon való kimérését tiltó, illetőleg korlátozó intézkedéséről. Újabbán arról értesülünk, hogy Krassó-Szörény megye hasonló jellegű intézkedéseket tett 228 jkvi (647 alisp.) 911. szám alatt elfogadott szabályrendeletében. A szabályrendelet vonatkozó 9. §-a a következőképp szól:

9. §. Vasárnapokon, a húsvéti, pünkösdi és karácsonyi ünnepek mindkét napján (a görög szertartás szerintieknél is), valamint Szent István napján a *korcsmák és sörházak* reggeli 8 órától d. u. 4 óráig zárva tartandók.

* L. Szociálpolitika rovatunkat.

Ezen ünnepi záróra nem vonatkozik a szálló vendégek részére berendezett üzletekre, amennyiben az ott megszállt vendégek, úgy nemkülönben az étkezős céljából állandóan ott étkezők, a záróra ideje alatt is az egyébként zárt helyiségekben itallal – a szesz és pálinka kivételével – kiszolgáltathatók.

Nem vonatkozik ezen tiltó rendelkezés a vasúti állomásokon elhelyezett éttermekre, – úgyszintén nem vonatkozik a közönségnek kiránduló és üdülőhelyül szolgáló úgynevezett nyári vendéglőkre.

Hogy mely helyiségek esnek ezen fogalom alá, azt az elsőfokú rendőrhatalóság, illetőleg fokozatosan a vármegye alispánja és a belügyminiszter határozzák meg. az ilyen vendéglők tulajdonosainak kérelmére.

A *pálinkamérések* vasárnapokon, a húsvéti, pünkösdi és karácsonyi ünnepek mindkét napján (a görög szertartásúaknál is) a megelőző szombati nap esti 7 órájától, kedd reggeli 6 óráig, Szent István napján pedig a megelőző nap esti 7 órájától, a Szent István napját követő nap reggeli 6 órájáig zárva tartandók.

Az osztrák kézműiparosok folyó hó 13. és 14-én tartották meg országos nagygyűlést Klagenfurtban. Az egész program nagyon szegényes volt, jellelül annak az akció képtelenségnek, melyben az osztrák kézműipar ezidőszerint leledzik. A tárgysorozat első pontja a német kézműiparosok gazdasági és politikai szervezkedésének ismertetése volt. A tárgysorozat második pontját képező felolvasás a szövetkezeti mozgalmat ajánlotta az iparosság figyelmébe, amely utón a versenyt felveheti a gyáriparral. Ami különben nem igaz. A harmadik pont az iparoktatásról szólt. A gyűlésen a német nemzeti szövetséghez tartozó képviselők és keresztyénszocialista képviselők jelentek meg, ami az egész mozgalomnak maradi és haladásellenes jelleget ad

Kamarai élet. A *debreceni* kereskedelmi és iparkamara f. évi III. plenáris ülésén a kereskedelemügyi minisztérium kettéválasztása ellen foglalt állást, a földrajztanítás sikeresebbé tétele iránt megindult mozgalmat pártolónak jelezte; s kimondotta, hogy teljes anyagi és erkölcsi támogatásban részesíti a 'Szatmárnémetiben őszkor rendezendő gazdasági és ipari kiállítását. – A *győri* kereskedelmi és iparkamara f. évi II. plenáris ülése aggodalommal fogadta a kereskedelemügyi minisztérium kettéválasztásának tervét; az 1917-re Budapestre tervezett világiállítás eszméjét elvetendőnek jelezte; az ipari munkáslakások építésére vonatkozó törvény megalkotására irányuló mozgalom támogatását határozta el, továbbá állást foglalt az üzleti irodák s pénzintézetek egyhuzamos (osztatlan) munkaideje, egy Győrött létesítendő *felső kereskedelmi leányiskola* és a magántisztviselők kötelező állami agkori és rokkantsági biztosítása mellett. (kd.)

A Kereskedelmi és iparkamarák szakvéleményei.

1. „*Ruhaáruház*” fölírat használata férfiszabó és raktárral bíró kész ruhakereskedő részéről nem büntethető. (Bp. kam. 1911. évi 4. sz.)

Egy fővárosi férfiszabó és kész ruhakereskedő üzleti bejárója fölött teljes bejegyzett cégét, az emeleti helyiségeinek homlokzatán pedig csupán vezetéknevel kapcsolatban a ruhaáruház fölíratot alkalmazta: W, . . . Ruhaáruház. Utóbbi miatt egy azonos vezetéknevű versenytársa az ipartörvény 58. §-a alapján följelentette. Mindenekelőtt az eddigi gyakorlattal meg egyezően (V. ö. K. M. 70121/1901., a „bútorraktár” jelzés megengedett volta) meg volt állapítandó, hogy a

„ruhaáruházz” jelzés számottevő kész ruharaktárral bíró kereskedő vagy iparos részéről nem esik kifogás alá. Ami pedig az üzleti névnek a bejegyzett alaktól eltérő rövidített alakban való használatát illeti, annak elbírálása a kereskedelmi törvény I. fejezetében foglaltak értelmében a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

2. *Gépgyári üzemhez tartozó, azt kiegészítő asztalosműhely, ha mechanikai berendezéssel s motorikus hajtóerővel bír, csak iparhatósági telepengedély alapján állítható fel.* (Bp. kam. 1911. 2/XXIV. sz.)

3. *A kereskedő vagy iparos ugyanazon községben két vagy több üzletet üzletvezető alkalmazása nélkül nyithat és folytathat.*

Bádogosiparos vagy vasedény- és üvegáru-kereskedő nem kötelezhető üzletének állandóan való nyitvatartására.

A biai járás főszoigabírája előtt folyamatba tett iparkihágási ügyből kifolyólag a bpesti ker. és iparkamara (Bp. 2/XXXIV. sz.) kifejtette, hogy tekintettel az ipartörvény 45. és 47. §-ában, másrészt az ipt. 46. szakaszában foglalt rendelkezésekre, a bádogosmester által ugyanazon községben nyitott zománcdény- és üvegáru-kereskedéshez állandó üzletvezető nem kívánandó meg. Üzletfélbeszakítási tilalmat pedig a szóban forgó üzletekre vonatkozólag a törvény nem ismer és ezért terhelt zománcdény- és üvegáru-kereskedésének a hét egyes napjain való nyitvatartása miatt nem büntethető.

4. *Pékmester idegen segéderő igénybevétele nélkül sem dolgozhat munkaszüneti időben.*

Az a pékiparos, aki vasárnapról hétfőre virradó éjjel tésztát készít s azt már hétfőn reggel 6 óra előtt kisütve árusítja, az 1891. évi XIII. t.-c. 2. §-a és illetve a ker. min. 1903. évi 28559. sz. alatt kibocsájtott rendeletének II. C) 4. pontjába ütköző kihágást követi el, mely az 1891. évi XIII. t.-c. 6. §-a szerint büntetendő. A most hivatkozott törvény 2. §-a ugyanis kimondja, hogy az ipari munkák szünetelése hétfő reggeli 6 óráig tart. Ezen rendelkezés alól a 28559/903. sz. rendelet fentebb hivatkozott pontja a pékiparban a tésztakészítést, illetőleg a süstést nem veszi ki, sőt kimondja, hogy a pékipar körébe eső összes munkálatok csak reggeli 6 órától kezdhetők, kivéve a kemencefűtést. Miután pedig a tésztakészítés és süstés pékipari munka, ennél fogva annak munkaszüneti időben való végzése kihágás. (Miskolc, 953/911.)

5. *A hetivásárok látogatásának jogát csak valószínűséggel fönnálló, üzembelen lévő rendes fióközlet biztosíthatja.* (Debr. kam. 5360/911.)

6. *Vaskereskedő cserépkályhákat eladhat és azok eladását közvetítheti; ellenben használatban lévő cserépkályhák átrakását és tisztítását nem vállalhatja el.* (Debreceni kam. 6834/911.)

Ipari tulajdon.

Rovatvezető : **dr. Bányász Jenő,**

a budapesti keresk. és iparkamara védj egy hivatalának vezetője.

A Hermaneczi papírgyár r.-t. „hattyú” védjegyei. Úgy az 1858-ban, az abszolútizmus korában, mint az 1890. évben hozott védjegy-törvény, a védjegy-jog megszerzésére vonatkozólag a lajstromozási kényszer elvére volt felépítve. Hogy a rideg alaki lajstromozási rendszer elfogadása nem épen a legjobb gyümölcsöket termetté, bizonyítja az a körülmény is, hogy alig 5 évvel a védjegy-törvényünk 1890. évben történt megalkotása után, a törvényhozás kénytelen volt egy szelepet alkalmazni, hogy ezzel az a feszültség, mely a lajstromozó elv kíméletlen alkalmazása által

előállott, némileg enyhíthessék. A védjegy-novella 4. §-ának intenziója tehát liberálisabb irányt, kereskedői érzéket és felfogást követel mindazoktól, akik a védjegy-törvényt alkalmazzák. Félremagyarázhatatlanul reámutat, hogy a munka gyümölcsének védelmére hivatott jogi intézkedés alakjában csak azokat védelmezze, *kik először fordítottak arra gyümölcsöző munkát, s ne azt, ki mellett legfeljebb csak egy vélelem szól, hogy t. i. az alaki követelmények feltételeinek megfelelt.*

A tulajdon alapelemének és a munkabecsülés követelményének általánosan elfogadott elvei, – melyek abban domborodnak ki, hogy senki ne zavartassák annak az élvezetében, aminek élvezetére kezdettől fogva jogosítva van, – nem játszhatók ki tehát azáltal, hogy valaki a forgalomban már létező értékes áru-megjelölést, mint jövődöbeli áru-megjelölést, védjegy gyanánt, üzleti telepének kereskedelmi és iparkamarájánál, csekély összeg lefizetése ellenében belajstromoztatja. A védjegy-novella mindazonáltal *a forgalmi körökben ismert, s így értéket képviselő* védjegyekre alapított törlési keresetek érvényesíthetőségét, a rosszhiszemű (t. i. a belajstromozónak, mint szakembernek tudnia kellett a valóban értékes védjegy létezéséről) belajstromozás napjától számított 2 éven belüli határidőben szabja meg.

Jelen esetben egy irodai felszerelési cikkekkel kereskedő wien-i cég *a két évi határidő eltelte után* törlési keresettel támadja meg a Hermaneczi papírgyár r.-t. „hattyú” védjegyeit – és pedig azonos árunemekre belajstromozott hattyú védjegyének korábbi elsőbbsége alapján. Az irodai felszerelési cikk és papír-áru azonosságának, illetve hasonlatosságának kérdése képezte tehát a döntés tárgyát, mivel a szembeállított védjegyek tagadhatatlanul ugyanazonosak, s a wien-i cég fenébb jelzett prioritását lajstromozási okmány-nal igazolta, úgyszintén a novella által az előhasználatok érvényesíthetősére megállapított 2 évi határidő lejárt.

Az árunemek különböző volta alig képezheti vita tárgyait, mindazonáltal a budapesti kereskedelmi és iparkamara szakvéleményében a magyar ipar, a magyar fogyasztó közönség kiváló érdekét, de továbbá a wien-i cég jogos érdekeinek hiányát, úgyszintén a bevezető részben elmondottakat tartva szem előtt, az árunemek különböző voltát állapítja meg. A kamara nézete szerint ugyanis nemcsak a Hermaneczi papírgyár, de a magyar fogyasztó közönség kiváló érdeke is fűződik ahoz, hogy a hattyú ábra egymagában papír-árúk megjelölésére mások által ne alkalmazzassák. A hattyú ábrával ellátott papír-árúk magyar jellege oly általános felfogásá vált a magyar fogyasztók körében, hogy *magának a hattyúnak* egy wien-i cég papír-áruin való alkalmazása, sértené a magyar ipar jogos érdekeit, megrenditené a fogyasztóknak (pld. silány papír-árúknak hattyú ábrával való forgalomba hozatala által) a magyar „hattyú-papír”-áru jósága iránt tanúsított eddigi bizalmat. De továbbá azon körülmény, hogy a forgalmi körök a hattyú ábrának egyenesen helymegnevezési jelentőséget tulajdonítanak, a jogbiztonság, valamint a kereskedelmi közérdek szempontja is, a hattyú ábrának más gyáros vagy kereskedő cég részéről papír-áruin való használatának megtiltását követeli.

A kereskedelemügyi miniszter a wien-i céget törlési keresetével elutasítja, A határozat indokolása nemcsak hogy figyelmen kívül hagyja a kamara által elfoglalt álláspontot, s így lehetővé teszi, hogy egy wien-i gyáros cég hattyúval ellátott papír-árut Magyarországon forgalomba hozhasson, de a szembeállított „hattyú-

tyú védjegyek" eltérő voltának bármily tetszetős érvekkel történő megállapítása által, eddigi helyes gyakorlatunkkal homlokegyenest ellenkező álláspontra helyezkedik. Veszedelmes precedens, amely a védjegy-jog terén járatlan bírót tökéletesen meg fogja téveszteni.

Ábrás védjegyek hasonlósága.

Az osztrák közigazgatási bíróság a későbbben lajstromozott b) védjegyet a korábban lajstromozott a) védjegyhez hasonlónak találta. Olyan védjegyeknél ugyanis, úgymond, melyeknek fő és jellegzetes részét egy bizonyos kiemelkedő ismérv képezi, az ábra egyes ki nem domborodó részeiben, a dimenziókban mutatkozó csekélyebb eltérés az összetéveszthetőség szempontjából fontos szerepet nem játszhatik. A szembenálló védjegyek hasonlóságát a mindkét védjegyben kiemelkedő ismérv, a *szárnyas kerék* állapítja meg. Fokozza a megtévesztés lehetőségét, hogy mindkét védjegy az áruba beleütve alkalmaztatik, s így a két ábrában mutatkozó különbségek elmosódnak. Az indokolás szerint egyébként a védjegyek összehasonlításánál csak oly eltérések vehetők figyelembe, amelyek az összbenyomást uralják, amelyek az árujegynek a már létező árujegyektől lényegesen eltérő összképet, fizionómiát adnak. Egy ábrának belajstromozása által maga az ábra abszolút értelemben ugyan nem sajátítható el, de az ábra oltalmi köre kiterjed mindazokra az alakzatokra, amelyek az eredetileg belajstromozott ábrához annyira hasonlóak, hogy a közöttük lévő különbség a közönséges vevő által csak különös figyelem mellett vehető észre.

A „Liquor-Hypno-Bromid” szóvédjegyek, mint az áru minőségét és rendeltetését jelző szónak a törlését a kereskedelemügyi miniszter elrendelte.

Osztrák védjegyek törlése. Az osztrák köz-munkaügyi miniszter a védjegynovella 1. §-a értelmében a „Consum”, „Fortschritt”, „Forgalmi”, „Progress”, „Kiállítás”, „Exposition”, „Special” szóvédjegyeket a törvényes oltalomból kizárta. A Hungária nőalakot ábrázoló védjegytől az oltalmat a védjegy törvény 1. §-a alapján tagadta meg, mert nem bír megkülönböztető képességgel, nem jelezvén mást, mint azt, hogy aзи általa megjelölt áru magyar gyártmány.

1911. október havában a következő külföldi és hazai védjegyek oltalmi ideje jár le:

Melior (Fortier Beaulieu Jeune, képv. Neufeld Á. Á.), M a l l i n o-C a c a o (Meinl Gyula Budapest, Roswonnelin (H. Backhaus, képv. Neufeld Á.), U n i c u m (Dr. Wagner és Társai), K a d i g o l (Mátrai, Feith és Társai), L u b r o s e (A.-G. für Asphaltirung und Dachdeckung, képv. Kalmár J.), K a y s e r z i n n (E. Kayser). Janus, Darling. Miss, Diva, Animo (Janina cigarettapapír és szivarszipkagár r. t., Marschall (Grauer Mihály), Rex Rudolf Schilling), Postilion (The Premier Cyle Comp., képv. Dr. Szirmai Rikárd ügyvéd), H u n y a d i J á n o s (Saxlehner A.), I r y p t a r g a n (Chem. Fabrik Rhenania, képv. Dr. Szirmai Rikárd ügyvéd). R o x a n e, D a u p h i n (Kugler Henrik) R e g e n t-M i l l (Posner Károly Lajos), P ö n i x (Makó Mihály), A b s o r b i n e (Wilpur F. Young), H y d r a (Metallschlauchfabrik Pforzheim), N a v e s t i l e (H. Goetz Frankfurt, képv. Neufeld Á.) S a l o c h i n i n (Vereingte Chininfabriken Zimmer & Co. Frankfurtban), P a r a m o l (A.-G. Farbenfabriken Friedr. Bayer, képv. Dr. Szirmai Rikárd ügyvéd), K o n t r a (Zwack J. és társai). Össze-

Közgazdaság.

A **revizor.** Most, hogy nálunk is megalakult a revizori szövetség, aktuális lesz néhány sort közölni abból a tanácsadóból, melyet a német „Revisions Treuhand-Aktiengesellschaft” revizorai részére adott ki és amely sok megszívlelendő megjegyzést tartalmaz a revizori működés felől. A társaság a könyvet csak szűkebb körben bocsájtotta nyilvánosságra. Címe: „Einführung in die Revisionpraxis” és az érdekes megjegyzések egész sorát tartalmazza. Mutatóban néhány szemelvényt közlünk belőle:

*

Ha a revizornál az üzleti ismeret az illető szakma ismeretével párosul, ez magától értetődőleg előny. De nem feltétlenül, mert a megszokott formákban közel fekszik a veszély és ez vagy oda vezet, hogy azt, ami a szokott formában lép fel, kevesebb gonddal vizsgálja, vagy pedig, hogy azt, ami a megszokott formáktól eltér, már előre hamisnak tartja. Eppen ezért az illető szakma hiányos ismerete arra nézve, aki kellő üzleti ismeretekkel rendelkezik, nem okvetlenül hátrány, mert az az óvatosság, amelylyel a szakértő a még előtte ismeretlen területen halad és az idegenszerű lényegébe behatolni iparkodik, a revizori munka legjobb eredményét szokta létrehozni.

*

A revizornak mindent kerülnie kell, amely alkalmas lenne arra, hogy őt bármily csekély mérvben is lekötözze. Nem szabad bizalmas viszonyban lennie a személyekkel, különösen nem idegen helyen való összetalálkozásnál; semmiféle magánüzletbe nem bocsájtkozhatik és óvakodnia kell attól, hogy bizonyos állások betöltése körül hozzá intézett kérdésekre érdemleges feleletet adjon.

*

Elsősorban az átadott iratokat kell a legapróbb részletekig megvizsgálnia. Szóbeli felvilágosítások annál kevésbé lehetnek irányadók, minél bővebben ömlik a szó. Semmi sem oly veszélyes reá nézve, mint az, ha folytonosan kérdéseket intézget. Olyan revizor, aki folytonosan kérdéseivel és tanácsaival a megvizsgálandó ügyfelet állandóan nyugtalanságban tartja, csak nagy port kavarr fel, anélkül, hogy a dolgok gyökeréig jutna.

*

A revízió tulajdonkép a rendes üzletmenet megszakítása. Eppen ez okból nem helyes és nem okos dolog, ha a revizor még személyileg is terhére van az ügyfélnek. Ez okból és az idő eredményes kihasználása okából legjobb a megvizsgálandó vállalat üzleti óráihoz alkalmazkodni.

*

Különösen helytelen dolog, ha felmerült gyanúját észrevéteti. Mert nemcsak a lehetősége van meg annak, hogy gyanúja a felvilágosítás nyomán eloszlik, hanem korai gyanú folytán a helyes nyomot is elveszítheti.

*

A revízió területén egyoldalúlag képzett erők csak speciális feladatokat oldhatnak meg és nem képesek általánosabb kérdéseket megoldani. Aki elméletileg van kiképezve és nincs gyakorlati ismeretek birtokában, vagy fordítva, aki gyakorlatilag képzett, de elméleti ismeretei hiányosak, nem képes a revizorra háruló feladatot végezni.

*

Csak tényeket kell feljegyezni, de ezeket hűen és azonnal. – Minden fölösleges bejegyzés kerülendő. Az eredetit kell használni és kihasználni a lehetőség ha-

táráig. – Veszedelmes dolog, ha olyan egyének, akik egymás ellenőrzésére hivatottak, egymástól kérnek tanácsot a hibák felderítése körül. – A jegyzetknél arra kell törekedni, hogy azok összefüggése az eredetiekkel gyorsan és könnyen felderíthető legyen.

Az új ipartörvény. A *Magyar Ipar* információja szerint teljesen készen áll a házalás szabályozásáról, valamint az *építőiparról* szóló két törvényjavaslat. Ezt követik: a *kereskedelmi alkalmazottak* viszonyairól, a *magántisztviselők* nyugdíjáról, a *munkaviszony rendezéséről* szóló törvényjavaslat, mely utóbbi esetleg több törvényből fog állani, körülbelül a következő beosztással: gyári törvény, sztrájtörvény, a munkaviszony rendezése a kisiparban és a gyáriparhoz nem tartozó többi iparcsoportokban. Ha ezek elkészültek, következik az *iparbíróságokról* szóló törvényjavaslat és végül a *mai ipartörvény revíziója*, amely, ha a fönnebbi fejezetek belőle önállósítva kiemeltetnek, már nem nagy munka lesz és főleg a képesítés és az ipartestületi hatáskör revíziójára fog szorítkozni. Ez az óriás munkaanyag valószínűleg egy éven belül elkészül.

A petróleumkartel szerződését a legtekintélyesebb és legnagyobb 11 osztrák és magyar finomító aláírta, de meg 8 cég nem írta alá és bár ezek a kisebbek és jelentéktelenebbek, azért mégsem tekinthető a kartel addig megkötöttnek, amíg ezek is alá nem írják. Most az e célból kiküldött bizottság egyenként tárgyal a még vonakodó cégekkel, hogy a kellő időre még legyenek a szükséges aláírások. A remény meg van arra, hogy a többiek is aláírják a szerződéseket,

Magyar gyárak franciaországi képviselője. A *Landréat* párisi ügynök (40 Rue Louis Blanc) magyarországi gyárak képviselőjét óhajtja elvállalni. Nevezettnek anyagi és erkölcsi megbízhatóságára, valamint szakértelmére vonatkozólag kedvező információk állanak rendelkezésünkre. Bővebb felvilágosításokat ad a budapesti kereskedelmi és iparkamara.

Világjárás. *Láng* Manó, az Idegenforgalmi Vállalat volt h. igazgatója, kit sok évi szolgálatának idejéből előnyösen ismer az utazó közönség, mint értesülünk, ugyanezen minőségben belépett a legutóbb részvénytársasággá átalakult „Világjárás” utazási és menetjegyiroda r. t. kötelékébe. *Láng*-nak rokonszenves egyénisége és szakismerete, valamint *Horti* Elemér, a vállalat ügyvezető igazgatója, bizonyára mihamarabb kedvelté teszik a Világjárás utazási irodáját.

Megsemmisített szabadsalom. Az Eternit szabadsalmat a m. kir. szabadsalmi hivatal az Újlaki téglá- és mészégető r. t. keresete alapján semmisnek mondotta ki.

A táblaüveg-kartel, mely a bécsi Unionbank ellenőrzése alatt dolgozik, – mint a Magyar Kereskedők Lapja írja – olyan önkényesen bánik a kereskedőkkel és a fogyasztókkal, amilyen eljárásra még az erőszakoskodó kartelek történetében is alig található példa. A napokban mindenfajta üvegnek árát ismét 50 fillérrel fölemelték, azzal a kissé szokatlan indoklással, hogy a gyáraknak ki kell használniuk az alkalmat, hogy kereshessenek. A kereskedők és fogyasztók érdekeit mélyen sérti az, hogy a karteliroda régebben olcsóbb árak mellett létrejött kötések nem respektálja és azt, aki ebbe belenyugodni nem akar, azzal fenyegeti, hogy három hónapig, esetleg hosszabb ideig is, egyáltalában nem ad neki árut. Ezzel a fenyegetéssel a kartel igen bőkezűen bánik és azt minden felmerülő nézeteltérésnél alkalmazza a minden erőszakoskodásba belenyugodni nem akaró vevő megpuhítására. Meg-

rendelésekben a származásra vonatkozó rendelkezéseket az iroda annyira nem respektálja, hogy még azért is neheztel, ha a kereskedő vagy iparos magyar gyártmányt mer kérni, de még a minőségre és fajtára vonatkozó előírásokkal sem törődik a kartel. Megtörtént, hogy egy budapesti gyár építéséhez a kartel megrendelt drótüveg szállítását megtagadta és azt követelte, hogy ahelyett sodrott üveget használjanak, mert a kartelnek 50 waggon sodrott üveggészlete van és amíg ez legalább nagy részben el nem fogy, nem akar drótüveget szállítani.

Új kenőcs és lenolajgyár. A Lusztig és Beck cég VI., Forgách-utca 6. szám alatt levő telkén új gyár létesítését tervezi, mely kocsikenőcs, különböző gépkenőcsök, bőrfestő és bőrkonzerváló szerek, fénymázak, szerszám-mázak, cipőkrém stb. gyártására rendezettnék be és azonkívül nagyobb szabású lenolajfőző telepet foglalna magában.

Új ostyaárugyár. Gerbeaud Emil udvari cukrász és Pohl Jenő gyógyszerész, egy hamburgi érdekeltséggel egyesülve, élvezeti és ipari célokra szolgáló ostyaáru-gyár felállítását tervezik.

Festékek és vegyszerek szállítása. A Máv. igazgatósága meghozta már döntését az üzemeihez szükséges festékek és vegyszerek szállítása tárgyában.

Nagyobb szállítások élvezetébe alábbi cégek léptek:

Schmidek és Grünstein	136.000 K
Thun Gabriella grófné és társai (Kasza)	66.000 „
Strobentz testvérek r. t.	53.700 „
Nerosin festékgyár (Pozsega)	54.000 „
Dr. Keleti és Murányi	15.000 „
Klotild vegyipar r. t.	15.000 „
Gruber János	12.000 „
Krayer E. és társa	9.069 „
Lambrecht W. H.	6.600 „
Horvát Sándor és fiai	3.000 „

Ehelyütt említjük meg, hogy a Lambrecht W. H. wien-budapesti cég, mely már hosszú évek óta állandóan kisebb-nagyobb közszállítások élvezetében van, hír szerint, végre ráfanyalodott, hogy festékgyárat létesítsen, mert különben veszélyeztetve látja a közszállítások terén elért eddigi sikereit. A gyárat a cég Pozsonyban akarja létesíteni és e célra már meg is vette az ott megbukott Nemák-féle csavargyár telkét.

A szállításokat elnyert cégek a hazai festékgyártás és nagykereskedelem legelőkelőbbjei, ami nem véletlen, mert a Máv. mindenkor nagy súlyt helyez arra, hogy szállítóit a legmegbízhatóbb cégek sorából válaszsza.

A Strobentz testvérek r. t. többek közt elnyerte 45.000 K értékben a fekete bélyegző-festék szállítását, – Krayer E. és társa a Bender-féle tajtkó, benzín, vaspor, asztalosenyv, kristályos boris és glicerin szállításának elnyerésével verte le versenytársait, – a Schmidek és Grünstein céget 97.000 kg. rézgalic és 400.000 kg. szikós szállításával bízták meg, – Dr. Keleti és Murányi a kremsi és ólomfehér szállítására kapott ismételt megbízást, mely cikkekben a céget nem is lehet mellőzni. Meglepetést keltett, hogy a vörös vasminium szállítása új kezekbe került. A nerosini festékgyár fogja e cikket szállítani és noha új cég a közszállítások terén, mégis három évre szól már az első kísérletnél megbízatása. Remélhető, hogy a cég az iránta megnyilatkozott e váratlan és meglepő bizalomnak meg fog tudni felelni. – A Gruber János cég szállításai között 4000 kg. sárga vérlúgsó a legnagyobb tétel.

A Beocsini Cementgyári Unió rt. megszerezte a Vulkan cementgyárat és most – hír szerint – a lédeci cementgyár megszerzése iránt tárgyal.

Felelős szerkesztő : **Dr. LÁNCZI JENŐ.**